

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευρωπαϊκή Ένωση και Ελληνική Οικονομία

Ενότητα: Διάλεξη Τρίτη

Κορρές Γεώργιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο **«Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου»** έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας.....	4
2. Περιεχόμενα ενότητας.....	4
2.1 Διάλεξη Τρίτη.....	4
2.1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	4
2.1.1.1 Ορισμός Οικονομικής Ανάπτυξης.....	6
2.1.1.2 Χαρακτηριστικά των Λιγότερο Αναπτυγμένων Χωρών.....	6
2.1.1.3 Εναλλακτικά Μέτρα Ανάπτυξης.....	7
2.1.1.4 Δυσκολίες Μέτρησης.....	7
2.1.1.5 Συγκρίσεις μεταξύ Χωρών.....	8
2.1.1.6 Χαρακτηριστικά που συνδέονται με την Ανάπτυξη.....	8
2.1.1.7 Εμπόδια στην Οικονομική Ανάπτυξη.....	8
2.1.2 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.....	9
2.1.3 ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ, ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ.....	13
2.1.4 Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ.....	15
2.1.4.1 Δυσκολίες στον Υπολογισμό των Μεγεθών του Εθνικού Προϊόντος.....	15
2.1.4.2 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.....	16
2.1.4.3 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ.....	18
2.1.5 Ο δείκτης της ανθρώπινης ανάπτυξης.....	22
2.1.6 Κατά κεφάλαιο Εισόδημα και ανθρώπινη ανάπτυξη.....	27

1. Σκοποί ενότητας

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Διάλεξη Τρίτη

2.1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ: ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Η οικονομική ανάπτυξη είναι το πρωταρχικό αντικείμενο των περισσότερων χωρών ανά τον κόσμο. Αυτή η αλήθεια είναι σχεδόν αποδεκτή χωρίς καμιά συζήτηση. Το να βελτιώσεις το εισόδημα, την ευημερία και τις οικονομικές δυνατότητες όλων των ανθρώπων παντού, είναι απλά το πιο κρίσιμο κοινωνικό καθήκον που αντιμετωπίζουμε σήμερα. Κάθε χρόνο η βοήθεια παρέχεται, οι επενδύσεις είναι εγγυημένες, οι πολιτικές είναι πλαισιωμένες και περίπου τα πλάνα είναι έτοιμα για εφαρμογή, έτσι ώστε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος ή τουλάχιστον να τον προσεγγίσουμε. Πώς όμως προσδιορίζουμε και παρακολουθούμε τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών; Τι χαρακτηριστικά χρησιμοποιούμε για να εκτιμήσουμε την “ανάπτυξη” που υφίσταται μια χώρα ή πως αναπτύσσεται ή μια χώρα την κάθε στιγμή σε κάθε σημείο; Σε συντομία πώς μετράμε την ανάπτυξη;

Το θέμα δεν είναι καθόλου εύκολο να αναλυθεί. Όλοι μας έχουμε τις ενστικτώδεις αντιλήψεις της “ανάπτυξης”. Όταν μιλάμε για μια αναπτυγμένη κοινωνία, ζωγραφίζουμε στο μυαλό μας, μια κοινωνία στην οποία τα άτομα είναι καλά τροφοδοτημένα και καλά ενδεδυμένα, έχουν πρόσβαση σε μια ποικιλία αγαθών, έχουν την πολυτέλεια ελεύθερου χρόνου και διασκέδασης και ζουν γενικά σ’ ένα υγιές περιβάλλον. Φανταζόμαστε μια κοινωνία χωρίς τη βίαιη διάκριση, με υποφερτά επίπεδα ισότητας, όπου ο άρρωστος λαμβάνει την απαραίτητη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και δεν υπάρχουν πλέον άνθρωποι να κοιμούνται στα πεζοδρόμια. Σε συντομία οι περισσότεροι από εμάς θα ισχυριστούν ότι μια ελάχιστη απαίτηση για ένα “αναπτυγμένο” έθνος είναι η φυσική ποιότητα ζωής να είναι ψηλή και ομοιόμορφη, παρά να είναι περιορισμένη σε μια ανάρμοστα άφθονη μειονότητα.

Βέβαια η ιδέα μιας καλής κοινωνίας προχωρά πιο πέρα. Μπορεί να τονίζονται πολιτικά δικαιώματα και ελευθερίες πνευματικές και πολιτιστικές, ανάπτυξη, σταθερότητα του θεσμού της οικογένειας, χαμηλό ποσοστό εγκληματικότητας κ.ο.κ. Παρόλα αυτά ένα ψηλό και ισοδύναμο προσιτό επίπεδο μιας ουσιαστικής ευημερίας είναι ίσως αναγκαία προϋπόθεση για τα περισσότερα είδη προαγωγής, κάπως απόμακρο από το να αποτελεί από μόνο του ένα έντιμο σκοπό. Οι οικονομολόγοι και οι σχεδιαστές πολιτικής προχωρούν ορθά (και έχουν πολλά να κάνουν) με το να συγκεντρώνονται μόνο σ’ αυτή την άποψη.

Πρόκειται βέβαια να προταθεί ότι η κατάσταση της υλιστικής ευημερίας ενός κράτους είναι κυριευμένο σχεδόν με ακρίβεια στο ανά κεφάλαιο ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ): την κατά κεφαλή αξία των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται από το εργατικό δυναμικό μιας χώρας σ’ ένα έτος. Βέβαια από τότε που η οικονομική ανάπτυξη στο εθνικό επίπεδο υιοθετήθηκε ως ένας συνειδητός στόχος υπήρξαν μεγάλες φάσεις κατά τις οποίες η αναπτυξιακή ολοκλήρωση υπολογίστηκε

αποκλειστικά από το μέτρο σύγκρισης της ανάπτυξης του κεφαλαίου ανά ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Τις τελευταίες δεκαετίες αυτή η πρακτική αναζωοπηρώθηκε από διάφορες κατευθύνσεις. Η συζήτηση προχωράει με τα θέματα που έχουν προταθεί στην αρχή του κεφαλαίου.

Οφείλουμε να είμαστε προσεκτικοί εδώ. Κανένας στο ορθολογικό του μυαλό θα πρότεινε ποτέ ότι η οικονομική ανάπτυξη θα αναγνωριζόταν ως μια καθοριστική έννοια με το επίπεδο ή την ανάπτυξη του κατά κεφαλή εισοδήματος. Είναι ίσως γενικά αποδεκτό ότι η ανάπτυξη δεν ισοδυναμεί με αύξηση του εισοδήματος, παρόλα αυτά το εισόδημα (οικονομική ευμάρεια γενικότερα) παίζει σημαντικό ρόλο σ' αυτή. Για παράδειγμα, προσέξαμε προηγουμένως πως η οικονομική προαγωγή δεν πρέπει να περιορίζεται σε μια μικρή μειονότητα.

Αυτό συγκεκριμένα σημαίνει ότι η ανάπτυξη είναι επίσης η μεταφορά από τη φτώχεια και τον υποσιτισμό:

1. είναι μια αύξηση στην προσδοκία της διάρκειας ζωής, το πλησίασμα στην υγιεινή με καθαρό πόσιμο νερό και υπηρεσίες υγιεινής
2. είναι η μείωση της νηπιακής θνησιμότητας και
3. είναι η αυξημένη πρόσβαση στη γνώση και την εκπαίδευση ή πιο συγκεκριμένα τη γραμματοσύνη. Υπάρχει ένα ολόκληρο πλήθος μέτρων σύγκρισης. Οι σκέψεις του Paul Steeten οι οποίες συνοψίζονται στο απόσπασμα στην αρχή του κεφαλαίου παρουσιάζουν αυτή την "πολυδιάσταση" πάρα πολύ καλά.

Ακόμη πιο παράξενα είναι τα αυστηρά σχόλια του Robert Lucas. Στην αρχή εμφανίζονται προσεκτικά και αυτό ίσως γιατί δεν πήραν το νόημα ενώ το πιο υλιστικό σενάριο που σχεδιάστηκε στις προηγούμενες παραγράφους φαίνεται περίπου η οδός έλευσης. Σκεφτόμενοι όμως αυτό θα κάνουμε λάθος. Ούτε ο Lucas, ούτε κανένα έξυπνο πρόσωπο πίστεψε ότι το εισόδημα κατά κεφαλή είναι ανάπτυξη. Τι κρύβεται σ' αυτά τα λόγια είναι επίσης μια προσέγγιση όχι ένας ορισμός. Είναι πραγματικά μια πεποίθηση για τον κόσμο, το γεγονός ότι τα γενικά χαρακτηριστικά της οικονομικής ανάπτυξης - υγεία, προσδοκώμενη διάρκεια ζωής, γραμματοσύνη κ.α. - θα προχωρούν κατά ένα φυσιολογικό τρόπο από την ανάπτυξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ με το πέρασμα του χρόνου. Ανεπιφύλακτα εδώ είναι μια άποψη για τη δύναμη των συνολικών οικονομιών δυνάμεων που επιδρούν θετικά σε κάθε άλλη κοινωνικοοικονομική έκβαση που θέλουμε να την συνδέσουμε με την "ανάπτυξη". Αυτή η προοπτική μπορεί να αντιτίθεται στην άποψη της συσχέτισης μεταξύ ΑΕΠ και άλλων επιθυμητών χαρακτηριστικών δεν είναι αυτόματη και ότι σε αρκετές περιπτώσεις τέτοιες σχέσεις μπορεί να μην υπάρχουν καθόλου. Σύμφωνα με αυτή την άποψη το ΚΚ (Κατά Κεφαλή), ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) αποτυγχάνει ως ένα ικανό πέρα από όλα μέτρα και πρέπει να συμπληρωθεί ευθέως από άλλους δείκτες.

Αυτή η συζήτηση ανεπιφύλακτα στα δύο αποσπάσματα δεν είναι για το τι σημαίνει ανάπτυξη για το οποίο υπάρχει μια καθολική συμφωνία είναι πραγματικά για την άποψη του ατόμου - για την πιθανότητα να βρεθεί ένας μικρότερος συνδυασμός από μεταβλητές που συσχετίζεται καλά με την πολυδιάστατη προσέγγιση της ανάπτυξης. Αυτό που προσέχτηκε είναι ότι στην προσπάθεια να πούμε πολλά λένε λίγα. Μπορεί

να είναι το γεγονός ότι το ΚΚΕ (Κατά Κεφαλή Εισόδημα) δεν περιλαμβάνει όλες τις όψεις της ανάπτυξης, αλλά ένας βαρύς ισχυρισμός ότι ποτέ κανένας μικρός συνδυασμός από μεταβλητές δεν συμπερίλαβε την περίπλοκη φύση της αναπτυξιακής εξέλιξης και το ότι υπάρχουν πάντοτε άλλοι παράγοντες δεν είναι πολύ βοηθητικά. Με αυτή την έννοια η άποψη ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι τελικά γεμάτη με κατά κεφαλή εισοδήματα μπορεί να παίρνουν τα πράγματα πιο πέρα, αλλά τουλάχιστον έχει το προσόν της προσπάθειας να μειώσει μια μεγάλη σειρά από θέματα σε μια πιο μικρή σειρά μέσα από τη χρήση της οικονομικής θεωρίας.

Αυτό το βιβλίο ανεπιφύλακτα περιλαμβάνει μια αναγωγή επίσης πράγμα που παρουσιάζει και από μόνη της η πορεία του ΚΚΕ. Εν μέρη τέτοιοι καθαροί παράγοντες απαιτούν τέτοια μείωση. Επιπρόσθετα πρέπει να ξεκινήσουμε από κάπου έτσι ώστε να συγκεντρωθούμε ανεπιφύλακτα στην κατανόηση δύο ομάδων από σχέσεις που καταγράφονται σ' αυτό το βιβλίο. Η μια ομάδα σχέσεων είναι πως τα μέσα επίπεδα οικονομικής επίτευξης επηρεάζουν την ανάπτυξη. Για να σιγουρευτούμε σ' αυτό υπάρχει μια ανάλυση των δυνάμεων που προκαλούν βελτίωση στα μέσα επίπεδα (π.χ. ΚΚΑΕΠ). Η άλλη ομάδα είναι πως γίνεται η κατανομή της οικονομικής επίτευξης στους κατοίκους ενός έθνους, ή μιας φυλής και πέρα από όλα τα κράτη του κόσμου, επηρεάζει την ανάπτυξη. Η τακτική κατανόησης της αλληλεξάρτησης αυτών των δύο πλάνων μας παίρνει παραπέρα. Αυτό δεν είναι για να πούμε ότι τα βασικά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης θα αγνοούνται.

Συνεχίζουμε μετά με μια περίληψη της ιστορικής εμπειρίας των αναπτυγμένων χωρών τις τελευταίες δεκαετίες. Προσέχουμε το κατά κεφαλή εισόδημα, μετά την κατανομή του εισοδήματος και μετά σκεφτόμαστε άλλους δείκτες ανάπτυξης. Μετά προσπαθούμε να καταλάβουμε πως αυτά τα πολλαπλά χαρακτηριστικά της ανάπτυξης συσχετίζονται με το μικρότερο σύνολο των χαρακτηριστικών: επίπεδα και κατανομή εισοδήματος. Εξηγούμε την κατανομή του πληθυσμού ανά επάγγελμα το μερίδιο διαφόρων τομέων (όπως γεωργία, υπηρεσίες) στο εθνικό εισόδημα, την έκθεση των εισαγωγών και εξαγωγών κτλ.

2.1.1.1 Ορισμός Οικονομικής Ανάπτυξης

Η οικονομική ανάπτυξη έχει προσδιοριστεί σαν η διαδικασία κατά την οποία το πραγματικό κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) μίας χώρας ή το εισόδημα, αυξάνουν κατά τη διάρκεια μιας μακροχρόνιας περιόδου μέσω συνεχών αυξήσεων στην κατά κεφαλή πραγματικότητα. Αυτός είναι ένας αποδεκτός ορισμός που συναντάται ευρέως στην βιβλιογραφία λόγω της ύπαρξης στατιστικών δεδομένων. Ωστόσο υπάρχουν διάφορα πρακτικά προβλήματα. Οι στατιστικές του κατά κεφαλήν ΑΕΠ δεν αναφέρουν τίποτα για την κατανομή του εισοδήματος μέσα στην κοινωνία ούτε για το επίπεδο της γενικής ευημερίας. Άλλα σημεία που συνδέονται με την ανάπτυξη αλλά που δεν περιλαμβάνονται τυπικά στον ορισμό είναι: το επίπεδο της εκβιομηχάνισης, η τεχνολογία, η επάρκεια φυσικών πόρων, ο χαρακτήρας των ανθρώπων και η πολιτική παράδοση.

2.1.1.2 Χαρακτηριστικά των Λιγότερο Αναπτυγμένων Χωρών

Πέρα από τη φτώχεια οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες (LDC's) έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά. Το ποσοστό του πληθυσμού τους που ασχολείται με τη γεωργία

κυμαίνεται από 65-75% σε σύγκριση με λιγότερο από 10% στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η παραγωγή λαμβάνει χώρα σε σχετικά μικρά κομμάτια τα οποία σε πολλές περιπτώσεις είναι εκμισθωμένα και δεν ανήκουν στον καλλιεργητή. Η πληθυσμιακή πίεση όσον αφορά το έδαφος ποικίλλει: η Κίνα και η Ινδία με το 36% του παγκόσμιου πληθυσμού είναι πυκνοκατοικημένες ενώ άλλες χώρες, όπως η Χιλή, η Μαλαισία, η Βραζιλία και η Μπούρμα δεν είναι.

Ο τεχνικός δυαδισμός είναι κοινός. Η σύγχρονη βιομηχανία υπάρχει σε περιορισμένη κλίμα πλάι - πλάι με τις πεπαλαιωμένες διαδικασίες παραγωγής που δεν έχουν αγγιχθεί από την αλλαγή. Ο λόγος Κεφαλαίου Εργασίας (K/L) είναι χαμηλό. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει μεσαία τάξη. Η εκπαίδευση είναι ελάχιστη: η γνώση γραφής και ανάγνωσης είναι αυστηρά περιορισμένη. κατά το μεγαλύτερο μέρος αυτές οι χώρες δεν είναι δημοκρατικές. Τείνουν να είναι παραδοσιακές, εμμένοντας σε αρχηγικές και ιεραρχικές αξίες.

Οι φυσικοί πόροι διαφέρουν ουσιωδώς από χώρα σε χώρα, αλλά συχνά είναι υποανάπτυκτοι ή βρίσκονται στα χέρια ξένων. Οι περισσότερες LDC's έχουν έναν ισχυρό προσανατολισμό στο διεθνές εμπόριο, εξαγοντας τυπικά το 10-15% του ΑΕΠ, βασικά υπό μορφή ενός ή δύο αγροτικών προϊόντων ή πρώτων υλών.

2.1.1.3 Εναλλακτικά Μέτρα Ανάπτυξης

Για πολλούς οικονομολόγους το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα ή το ΑΕΠ δεν είναι κριτήριο για οικονομική ανάπτυξη. Ο κάτοχος του Nobel Simon Kuznets προτιμά το πραγματικό ΑΕΠ (GNP) προς το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ (GNP). Το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ=πραγματικό ΑΕΠ δια του πληθυσμού. Σαν ποσοστό εκφράζει μία σχέση μεταξύ δύο διαφορετικών μεταβλητών, για κάθε μία από τις οποίες ο Kuznets πιστεύει ότι θα πρέπει να αναλυθούν χωριστά. Το επιχείρημά του έχει ουσία αλλά οι λόγοι για το κατά κεφαλήν εισόδημα ΑΕΠ είναι ισχυρότεροι.

Μια άλλη προσέγγιση στη μελέτη της ανάπτυξης βασίζεται στον φυσικό όγκο της παραγωγής. Ο υπολογισμός ενός αριθμού παραμέτρων μπορεί να δώσει μια εκτίμηση του επιπέδου ανάπτυξης μιας χώρας σε σχέση με άλλες. Ο φυσικός όγκος πάσχει από μια εσωτερική αδυναμία, ότι δεν είναι σε θέση να επιτρέψει ποιοτικές μεταβολές στα παραγόμενα προϊόντα.

2.1.1.4 Δυσκολίες Μέτρησης

Οι οικονομολόγοι βασίζονται στις στατιστικές των Εθνικών λογαριασμών όταν αναλύουν την ανάπτυξη. Όπως όλες οι στατιστικές υπόκεινται σε σφάλματα, ο Kuznets εκτίμησε ένα 10% αντιφάσεις στις στατιστικές των ΗΠΑ για την περίοδο πριν από τον πόλεμο και έναν ακόμη μεγαλύτερο βαθμό σφάλματος σε μερικές από τις LDC's. Υπάρχουν δύο τρόποι υπολογισμού στις στατιστικές των Εθνικών λογαριασμών.

1. Στο ΑΕΠ μετρώνται μόνο τα αγαθά και οι υπηρεσίες που προμηθεύονται μέσω της αγοράς. Πολύ περισσότερες υπηρεσίες ανήκουν σε αυτήν την

κατηγορία στις αναπτυσσόμενες παρά στις λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό μεγεθύνει τη διαφορά στο εισόδημα μεταξύ αναπτυσσόμενων και υποανάπτυκτων χωρών προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών.

2. Πολλά κονδύλια του ΑΕΠ παριστάνουν κόστη, όχι οφέλη σε αναπτυσσόμενες χώρες. Η βιομηχανία φτιάχνει εργοστάσια τα οποία μολύνουν την ατμόσφαιρα και το Κοινοβούλιο νομοθετεί σωστούς μηχανισμούς κατά της ρύπανσης. Αμφότερα περιλαμβάνονται στο ΑΕΠ αλλά τουλάχιστον το ένα παριστάνει ένα κόστος. Αυτό προδιαθέτει το ΑΕΠ σαν έναν δείκτη ευημερίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

2.1.1.5 Συγκρίσεις μεταξύ Χωρών

Συγκρίνοντας τα επίπεδα του ΑΕΠ μεταξύ χωρών βλέπουμε ότι το Εθνικό προϊόν κάθε μιας πρέπει να εκτιμηθεί σύμφωνα με ένα κοινό σύστημα τιμών. Το αποτέλεσμα της σύγκρισης θα ποικίλλει, εξαρτώμενο από το ποιάς χώρας οι τιμές χρησιμοποιούνται. Μια άλλη μέθοδος σύγκρισης των προϊόντων μεταξύ χωρών είναι να χρησιμοποιούμε ένα ρυθμό ανταλλαγής για να μετατρέψουμε το ΑΕΠ μιας χώρας σε νομισματικές μονάδες της άλλης. Η δυσκολία με αυτήν την προσέγγιση ωστόσο είναι ότι ο ρυθμός ανταλλαγής είναι ένας αξιόπιστος παράγων μετατρεψιμότητας μόνο για αγαθά και υπηρεσίες που εμπορεύονται διεθνώς. Επειδή οι εξαγωγές των αναπτυσσόμενων χωρών έχουν ανέβει σχεδόν με συνέπεια ως προς την τιμή διαχρονικά, ενώ οι εξαγωγές των LDC's διακυμαίνονται στην τιμή, οι ρυθμοί ανταλλαγής μεγαλώνουν τη διαφορά ως προς την αξία μεταξύ νομισμάτων προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζονται σε αγαθά και υπηρεσίες που εμπορεύονται αυστηρά στην εγχώρια αγορά.

2.1.1.6 Χαρακτηριστικά που συνδέονται με την Ανάπτυξη

Το ερώτημα που προκύπτει είναι γιατί δεν αναφέρονται στον ορισμό της οικονομικής ανάπτυξης η εκβιομηχάνιση, η τεχνολογία, οι φυσικοί πόροι, οι ανθρώπινοι πόροι, το μέγεθος της αγοράς, η επιχειρηματικότητα και η πολιτική παράδοση; Η απάντηση είναι ότι ενώ οι παράγοντες αυτοί συνδέονται άμεσα με την ανάπτυξη, ωστόσο δεν περιελήφθησαν στον αρχικό μας ορισμό διότι δεν είναι εύκολη η ποσοτική θεώρηση κάθε ενός απ' αυτούς διότι υπόκεινται σε διάφορους περιορισμούς. Συγκεκριμένα, δεν υπάρχουν στατιστικά δεδομένα για να μετρηθεί η εκβιομηχάνιση, η τεχνολογία, οι φυσικοί πόροι, οι ανθρώπινοι πόροι ή η πολιτική παράδοση.

2.1.1.7 Εμπόδια στην Οικονομική Ανάπτυξη

Στους παράγοντες που συμβάλλουν αρνητικά στην ανάπτυξη περιλαμβάνονται:

1. Οι Διεθνείς Δυνάμεις όπως ο Δυαδισμός και η μακροχρόνια τάση επιδείνωσης των όρων εμπορίου (Raul Prebisch).
2. Το Διεθνές Μιμητικό Αποτέλεσμα (Demonstration Effect).
3. Οι Φαύλοι Κύκλοι και

4. οι Ατέλειες της Αγοράς.

Τόσον οι παράγοντες όσο και τα εμπόδια οικονομικής ανάπτυξης θα αναλυθούν σε επόμενα κεφάλαια αφού πρώτα γίνει αναφορά στο γενικό πλαίσιο και στην τεχνολογία της οικονομίας.

2.1.2 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Όπως για την παρακολούθηση της οικονομικής κατάστασης μια επιχείρησης χρειάζεται να χρησιμοποιούνται διάφοροι λογαριασμοί και λογιστικό σύστημα, έτσι και για την λειτουργία της οικονομίας μιας χώρας είναι αναγκαίο να υπάρχει ένα **σύστημα εθνικών λογαριασμών** ώστε να μπορούν να γίνουν διάφορες διαχρονικές συγκρίσεις και να διαπιστωθεί η οιαδήποτε βελτίωση είτε χειροτέρευση της απόδοσης των διαφόρων μεγεθών, η υλοποίηση των συγκεκριμένων στόχων και να μπορεί επίσης να γίνει κάποιος προγραμματισμός και σχεδιασμός. Οι εθνικοί λογαριασμοί δείχνουν την αξία του προϊόντος που παρήχθη σε ένα χρονικό διάστημα καθώς επίσης την κατανάλωση, την συνολική επένδυση και τις μεταβολές των διαφόρων οικονομικών μεγεθών από τις προηγούμενες χρονικές περιόδους. Στους εθνικούς λογαριασμούς περιλαμβάνονται διάφορα βασικά οικονομικά μεγέθη, όπως για παράδειγμα το εθνικό προϊόν, το εγχώριο προϊόν, το εθνικό εισόδημα, το εγχώριο εισόδημα, η εθνική δαπάνη, η εγχώρια δαπάνη, το προσωπικό εισόδημα και το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα.

Συχνά χρησιμοποιούμε διάφορους όρους, όπως για παράδειγμα το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, Καθαρό Εγχώριο Προϊόν, και το Καθαρό Εθνικό Προϊόν για να περιγράψουμε την παραγωγική δυναμικότητα και την αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας και μιας περιοχής. Σύμφωνα λοιπόν με τους κοινώς αποδεκτούς ορισμούς μπορούμε να θεωρήσουμε:

- **Εθνικό Προϊόν** (National Product) είναι η συνολική χρηματική αξία των αγαθών και των υπηρεσιών της τελικής χρήσης που παράγονται σε μια οικονομία κατά την διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου. Με τον όρο εθνικό προϊόν μιας χώρας εννοούμε το προϊόν που παράγεται από τους συντελεστές παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο και γη) που ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας, άσχετα εάν η παραγωγή του προϊόντος γίνεται μέσα είτε έξω από την χώρα. Πρέπει να σημειώσουμε τα μεγέθη εθνικό προϊόν και εγχώριο προϊόν **επικαλύπτονται σε μεγάλο βαθμό, αλλά όμως δεν είναι τα ίδια**. Ένα τμήμα του εθνικού προϊόντος δεν περιλαμβάνεται στο εγχώριο προϊόν γιατί αφορά το προϊόν που παράχθηκε στο εξωτερικό από παραγωγικούς συντελεστές που όμως ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας. Τέλος ένα τμήμα του εγχώριου προϊόντος δεν περιλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν γιατί οι παραγωγικοί συντελεστές που το παρήγαγαν ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους ξένων χωρών. Για παράδειγμα, η αμοιβή ενός Ιταλού συμβούλου που καλείται προσωρινά από την Ελλάδα για την παροχή κάποιων συμβουλών αποτελεί τμήμα του ελληνικού εγχώριου προϊόντος γιατί οι συγκεκριμένες υπηρεσίες παρήχθησαν στην χώρα μας, αλλά όχι όμως και του ελληνικού εθνικού προϊόντος, αλλά του εθνικού προϊόντος της Ιταλίας εφόσον η μόνιμη κατοικία και η χώρα προέλευσης του εμπειρογνώμονα είναι η Ιταλία. Τέλος τα

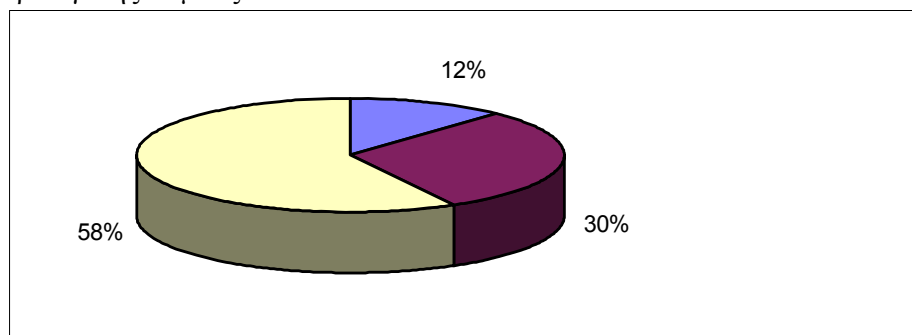
κέρδη στην Ελλάδα των ξένων κεφαλαιούχων που έχουν επενδύσει στην χώρα μας και τα μεταφέρουν στο εξωτερικό (στην χώρα τους) αποτελούν μέρος του Ελληνικού εγχώριου προϊόντος αλλά όχι του Ελληνικού εθνικού προϊόντος. Με παρεμφερή τρόπο, τα κέρδη των Ελλήνων επενδυτών από άλλες χώρες στο εξωτερικό που μεταφέρονται στην χώρα μας αποτελούν μέρος του εγχώριου προϊόντος της ξένης χώρας, αλλά ταυτόχρονα αποτελούν και μέρος του Ελληνικού εθνικού προϊόντος.

- **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν**, (Gross Domestic Product), είναι το άθροισμα των αμοιβών των συντελεστών της παραγωγής με την μορφή των εργατικών μισθών, των έγγειων προσόδων, των τόκων και των κερδών που δημιουργούνται μέσα στα όρια του κράτους μέσα σε μια χρονική περίοδο.
- **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν**, Α. Ε. Π, (Gross National Product), προκύπτει εάν στο **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν** προσθέσουμε το καθαρό εισόδημα που προέρχεται από το εξωτερικό στους κατοίκους της χώρας. Δηλαδή με άλλα λόγια, όταν στο εθνικό προϊόν έχουν συμπεριληφθεί οι ακαθάριστες επενδύσεις αυτό ονομάζεται ακαθάριστο εθνικό προϊόν. Ακαθάριστες επενδύσεις είναι αυτές που περιλαμβάνουν ολόκληρη την αξία του υλικού νέου κεφαλαίου που δημιουργήθηκε στην οικονομία
- **Καθαρό Εγχώριο Προϊόν**, (Net Domestic Product), προκύπτει εάν στο **Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν** αφαιρέσουμε τις αποσβέσεις. Απόσβεση εννοούμε την αξία του αχρηστευμένου κεφαλαίου (επένδυσης) που επέρχεται λόγω λειτουργικής φθοράς είτε παλαιώματος στην διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.
- **Καθαρό Εθνικό Προϊόν**, (Net National Product), προκύπτει εάν στο **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν** αφαιρέσουμε τις αποσβέσεις. Δηλαδή με άλλα λόγια, όταν στο εγχώριο προϊόν έχουν συμπεριληφθεί οι καθαρές επενδύσεις αυτό ονομάζεται καθαρό εθνικό προϊόν. Καθαρές επενδύσεις θεωρούνται αυτές που ισούται με τις ακαθάριστες επενδύσεις μείον τις αποσβέσεις (δηλαδή το ποσό που αντιστοιχεί στο αχρηστευμένο κεφάλαιο δηλαδή στην λειτουργική φθορά και στην παλαιότητα).

Από το Σχήμα 1 μπορούμε να δούμε την διάρθρωση του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος**, όπως διαμορφώθηκε στους τρεις τομείς της Ελληνικής οικονομίας (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή) για το 1991.

Σχημα 1 Διαρθρωση Α.Ε.Π. 1991(Ελλαδα)

Πρωτογενης Τομεας	12%
Δευτερογενης Τομεας	30%
Τριτογενης Τομεας	58%

Από τον Πίνακα 1 παρατηρούμε την Διάρθρωση του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** και του **Εθνικού Εισοδήματος** σε απόλυτες τιμές (δισ. δραχμές) της Ελληνικής οικονομίας κατά το 1990.

Πίνακας 1: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν και Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (σε δισ. δρχ.)

Διάρθρωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος

Τομείς	1990 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
(1).Πρωτογενής Τομέας	55.6
(1α).Γεωργία, Κτηνοτροφία	53.3
(1β).Δάση, Αλιεία	2.3
(2).Δευτερογενής Τομέας	149.7
(2α).Ορυχεία	9.1
(2β).Μεταποίηση	90.7
<u>Επιχειρήσεις:</u>	
---Τροφίμων, Ποτού, Καπνού	(20.0)
---Υφαντικές	(15.0)
---Ενδύσεως, Υποδήσεως	(5.6)
---Ξύλου, Επίπλων	(2.6)
---Χάρτου, Εκδόσεων	(4.4)
---Χημικές	(15.3)
---Μη-Μεταλλικών Ορυκτών	(7.6)
---Βασικές Μεταλλουργικές	(5.1)
---Αντικειμένων από Μέταλλο	(8.4)
---Μεταφορικών Μέσων	(4.6)
---Λοιπές	(2.1)
(2γ).Ηλεκτρισμού, Ύδατος	22.9
(2δ).Κατασκευές	27.0
(3).Τριτογενής Τομέας	284.4
(3α). Μεταφορές, Επικοινωνίες	53.9
(3β).Εμπόριο	62.7
(3γ).Τράπεζες, Ασφάλειες	16.5
(3δ).Κατοικίες	51.2
(3ε).Δημόσια Διοίκηση	44.1
(3ζ).Εκπαίδευση, Υγεία	24.3
(3η).Διάφορες Υπηρεσίες	31.7
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	489.7
Μείον Καθαρό Εισόδημα Αλλοδαπή	3.5

Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα	486.2
Μείον Αποσβέσεις (Φθορές /Εξοδα)	43.9
καθαρό Εθνικό Εισόδημα	442.3

Πηγή: Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος, Αθήνα 1989

Κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970 τα διάφορα οικονομικά μεγέθη δείχνουν μια σημαντική αύξηση και ανάκαμψη της Ελληνικής οικονομίας. Παρατηρούμε μια σημαντική αύξηση κατά πέντε περίπου φορές του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος**.

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν καλείται το σύνολο των αξιών των τελικών αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται σε μια εθνική οικονομία μέσα σε μία χρονική περίοδο (συνήθως ένα έτος). Όταν ο ρυθμός μεταβολής του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** είναι θετικός είτε αρνητικός είτε μηδενικός, τότε αυτό φανερώνει ότι η οικονομία της χώρας είναι σε άνοδο είτε σε ύφεση είτε σε στασιμότητα αντίστοιχα.

Κατά την χρονική περίοδο των δεκαετιών 1950, 1960 και 1970 το **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν** σημείωσε μια αύξηση περίπου 6,9%, 7,9% και 4,4% αντίστοιχα. Δηλαδή η μέση τιμή του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** για την Ελληνική οικονομία στην χρονική περίοδο (1950-1980) ήταν 6,2%, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε. Ε. και του Ο. Ο. Σ. Α. ήταν 3,7% και 3,3% αντίστοιχα. Την δεκαετία όμως του 1980 ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** ήταν μονάχα 0,9% γεγονός που δείχνει την στασιμότητα της Ελληνικής οικονομίας, ενώ για την ίδια χρονική περίοδο των χωρών της Ε. Ε. και του Ο. Ο. Σ. Α. ήταν 2,1% και 2,8% αντίστοιχα.

Κατά την δεκαετία του 1980, η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και η μείωση των επενδύσεων επιφέρουν την μείωση του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** της Ελληνικής οικονομίας.

Πίνακας 2: Α.Ε. Π. κατά κλάδους (σε σταθερές τιμές-σε δισ. δρχ.)

Τομέας	ΠΟΣΑ					ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ (σε ποσοστά %)			
	1988	1989	1990	1991	1992	1989	1990	1991	1992
Γεωργία	62,6	63,2	35,7	61,3	61,9	0,8	-11,9	10,1	1,0
Βιομηχανία	144,2	148,5	149,9	148,5	149,1	2,9	0,9	-0,9	0,4
Υπηρεσίες	267,3	279,8	248,1	288,6	294,9	4,9	1,5	1,6	2,2
Σύνολο	474,1	491,5	469,7	448,4	505,9	3,7	-0,4	1,8	1,5

Πηγή: Ε. Σ. Υ. Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας), Μηνιαία Στατιστικά Δελτία

Πίνακας 3: Α.Ε.Π. σε ποσοστό κατά διάφορες χώρες και οργανισμούς

Χώρες- Οργανισμοί	1990	1991	1992	1993
Η. Π. Α.	0,8	-1,2	1,8	2,4
Ελλάδα	-0,4	1,8	1,5	2,0
Ιαπωνία	5,2	4,4	1,8	2,5
Γερμανία	4,8	3,7	1,2	1,5
Ε. Ε.	3,0	1,5	1,1	1,5
Ο. Ο. Σ. Α.	2,5	0,8	9,5	2,1

Πηγή:Ο.Ο.Σ.Α.

Από τους Πίνακες 2 και 3 μπορούμε να δούμε το **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν** σε σταθερές τιμές και σε δισεκατομμύρια δραχμές ανά τομείς οικονομικής δραστηριότητας και συγκριτικά με τις άλλες χώρες και οργανισμούς.

Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει την γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο πρωτογενής τομέας σημείωσε μια χρονική βαθμιαία μείωση στην συνεισφορά του **Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος** και επίσης στην απασχόληση του εργατικού δυναμικού (λόγω της εγκατάλειψης της γης και του φαινομένου της μετανάστευσης).

Ο Δευτερογενής τομέας αποτελείται από τους κλάδους της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ύδρευσης, των ορυχείων-λατομείων, των μεταλλευμάτων και της οικοδομής

Η δημιουργία των διαφόρων έργων υποδομής συνετέλεσε διαχρονικά στην αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, στην αύξηση της συνεισφοράς του δευτερογενούς τομέα (βιομηχανικού τομέα) στο **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν**, καθώς επίσης και στην απασχόληση στον συγκεκριμένο τομέα.

Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει το εμπόριο, τις μεταφορές (θαλάσσιες, εναέριας, και χερσαίες), τις επικοινωνίες, την δημόσια διοίκηση, τις τράπεζες, και τις ασφάλειες, την εκπαίδευση, την υγεία και τις υπόλοιπες υπηρεσίες. Διαχρονικά στην Ελληνική οικονομία παρατηρείται μία αύξηση του τριτογενούς τομέα, (των υπηρεσιών, του δημοσίου τομέα καθώς επίσης και των τραπεζών).

Η συνεισφορά του τριτογενή τομέα στο **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν** καθώς επίσης και στην απασχόληση αποδεικνύει την αύξηση του ρόλου του τριτογενή τομέα και την **«στροφή»** της Ελληνικής οικονομίας αρχικά από τον πρωτογενή τομέα, αργότερα στον δευτερογενή τομέα και τελικά στον τριτογενή τομέα.

2.1.3 ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ, ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟΥ ΕΓΧΩΡΙΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Στην οικονομία παράγονται χιλιάδες διαφορετικά αγαθά και υπηρεσίες κάθε χρόνο, όμως οι ποσότητες τους δεν μπορούν να προστεθούν και να μας δώσουν ένα λογικό σύνολο πού να μας δείχνει το μέγεθος της παραγωγής. Για παράδειγμα, δεν μπορούμε να προσθέσουμε διάφορους τόνους γεωργικών προϊόντων μαζί με βιομηχανικά είδη, κλ.π Το θέμα λοιπόν είναι πως μπορούμε να εκτιμήσουμε κάθε φορά το μέγεθος του εθνικού προϊόντος και τις εκάστοτε χρονικές μεταβολές του ;

Για να υπολογίσουμε το εθνικό προϊόν θα πρέπει να εκτιμήσουμε την συνολική χρηματική τους αξία. Για να υπολογίσουμε την συνολική χρηματική αξία θα πρέπει να πολλαπλασιάσουμε τις συνολικές ποσότητες του κάθε αγαθού και των υπηρεσιών που παρήχθησαν με τις αντίστοιχες τιμές τους και μετά να αθροίσουμε τα επί-μέρους γινόμενα. Η συνολική αξία αυτών των προϊόντων αντιπροσωπεύει τη συμβολή της παραγωγής στην οικονομική ευημερία της χώρας.

Συνήθως για τον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος χρησιμοποιούμε τις ακόλουθες μεθόδους:

1. Η πρώτη μέθοδος αναφέρεται στον υπολογισμό και στο άθροισμα των μεγεθών που αντιστοιχούν στα αγαθά και στις υπηρεσίες της τελικής μόνο και όχι της ενδιάμεσης χρήσης για να αποφευχθεί ο διπλός υπολογισμός. Στην πρώτη μέθοδο λαμβάνουμε υπόψη μονάχα την αξία των τελικών προϊόντων και όχι αυτών των ενδιάμεσων, καθόσον αυτά ήδη περιλαμβάνονται στην τιμή των τελικών προϊόντων, έτσι ώστε να μην τα υπολογίσουμε διπλές φορές και κάνουμε λανθασμένο υπολογισμό και διόγκωση του προϊόντος. Για παράδειγμα, στην αξία του ψωμιού περιλαμβάνεται η αξία του αλευρου και του σιταριού που χρησιμοποιήθηκαν και δεν θα τα υπολογίσουμε ξανά. Εάν υπολογίσουμε την αξία του ψωμιού (του τελικού προϊόντος) καθώς επίσης και αυτών του αλευρου και του σιταριού (που είναι τα ενδιάμεσα προϊόντα) θα καταλήγαμε σε τριπλό υπολογισμό του αλευρου και συνεπώς σε λανθασμένη διογκωμένη εκτίμηση του εθνικού προϊόντος.
2. Η δεύτερη μέθοδος αναφέρεται στον υπολογισμό και στο άθροισμα των μεγεθών που αντιστοιχούν στα αγαθά και στις υπηρεσίες της ενδιάμεσης χρήσης. Ένας εναλλακτικός τρόπος θα είναι να εκτιμήσουμε τις προστιθέμενες αξίες σε κάθε στάδιο παραγωγής και στο τέλος να προστεθούν όλες μαζί από κοινού. Εάν γίνει αυτό για όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες και όχι μονάχα για τα αγαθά και τις υπηρεσίες της τελικής χρήσης, και αθροίσουμε τα σχετικά μεγέθη τότε το τελικό άθροισμα θα ισούται με το εθνικό προϊόν, όπως είχαμε υπολογίσει με την πρώτη μέθοδο των αγαθών και των υπηρεσιών της τελικής χρήσης. Για παράδειγμα, μπορούμε στο αρχικό παράδειγμα που αναφέραμε ανωτέρω, να υπολογίσουμε αρχικά την αξία του παραχθέντος σιταριού, μετά να υπολογίσουμε και να αθροίσουμε την προστιθέμενη αξία του αλευρου (όταν στην δεύτερη ενδιάμεση φάση μετατρέπεται το σιτάρι σε αλεύρι) και τέλος να υπολογίσουμε και να αθροίσουμε την προστιθέμενη αξία του ψωμιού (στην τρίτη τελική φάση όταν μετατρέπεται το αλεύρι σε ψωμί).
3. Η τρίτη μέθοδος υπολογισμού του εθνικού προϊόντος δεν βασίζεται στην εκτίμηση της αξίας των προϊόντων αλλά στο άθροισμα των εισοδημάτων που δημιουργήθηκαν από την παραγωγή και την διάθεση τους. Υπολογίζουμε και αθροίζουμε δηλαδή τα μεγέθη που αντιστοιχούν σε όλα τα στοιχεία του κόστους, που αποτελούν τις αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών συν τα κέρδη. Και στην Τρίτη μέθοδο που χρησιμοποιούμε η συνολική αξία και το μέγεθος του εθνικού προϊόντος που θα βρούμε θα πρέπει να είναι το ίδιο με αυτό των δύο ανωτέρω περιπτώσεων-μεθοδολογιών που μόλις αναλύσαμε.
4. Μια τελευταία μέθοδος για τον προσδιορισμό και τον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος είναι ο υπολογισμός της αξίας των αγαθών και των υπηρεσιών

τελικής χρήσης που περιλαμβάνει τα μεγέθη που αφορούν την ιδιωτική κατανάλωση, τις ιδιωτικές επενδύσεις καθώς επίσης και τα μεγέθη του δημοσίου τομέα και τέλος τις εξαγωγές μείον τις εισαγωγές των προϊόντων. Δηλαδή το Εθνικό προϊόν μπορεί να εκφρασθεί από την ακόλουθη ταυτότητα: $Y = K + E$ (το άθροισμα της κατανάλωσης και της επένδυσης). Οι επενδύσεις διακρίνονται σε ακαθάριστες επενδύσεις που περιλαμβάνουν ολόκληρη την αξία του υλικού νέου κεφαλαίου που δημιουργήθηκε στην οικονομία, ενώ καθαρές επενδύσεις θεωρούνται αυτές που ισούται με τις ακαθάριστες επενδύσεις μείον τις αποσβέσεις (δηλαδή το ποσό που αντιστοιχεί στο αχρηστευμένο κεφάλαιο δηλαδή στην λειτουργική φθορά και στην παλαιότητα). Η διαφορά δηλαδή μεταξύ ακαθαρίστων επενδύσεων και καθαρών επενδύσεων είναι οι αποσβέσεις. Ιδιαίτερα η βασική ταυτότητα για τον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος που ισχύει και η την συνθήκη ισορροπίας στην ανοικτή οικονομία είναι η ακόλουθη:

$$Y = C + I + G + (X - M), \text{ δηλαδή}$$

Εθνικό Εισόδημα (Y) = Κατανάλωση [C] + Επενδύσεις [I] + Δημόσιες Δαπάνες [G] + (Εξαγωγές [X] - Εισαγωγές [M])

2.1.4 Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

2.1.4.1 Δυσκολίες στον Υπολογισμό των Μεγεθών του Εθνικού Προϊόντος

Για τον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος γίνεται προσπάθεια για την καλύτερη εκτίμηση και προσέγγιση της αξίας του προϊόντος της οικονομίας με προσωπικούς καθώς επίσης και απλοποιητικούς υπολογισμούς. Όμως συχνά ο υπολογισμός του εθνικού προϊόντος παρουσιάζει αρκετά προβλήματα, καθόσον τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία πολλές φορές έχουν σοβαρές ατέλειες και συνέπειες. Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα για τον σωστό υπολογισμό του εθνικού προϊόντος είναι το μέρος της παραγωγής που δεν συμπεριλαμβάνεται στο εθνικό προϊόν είτε γιατί δεν διοχετεύεται στην αγορά (με την αυτοκατανάλωση) είτε επειδή αποκρύπτεται και δεν δηλώνεται (με την μορφή της παραοικονομίας). Για παράδειγμα, το αγροτικό προϊόν που καταναλώνεται από τους ίδιους τους παραγωγούς, οι υπηρεσίες που προσφέρουν στο σπίτι τους οι νοικοκυρές είτε δεν υπολογίζονται καθόλου είτε υπολογίζονται σε πολύ χαμηλότερο βαθμό απ' ό,τι πραγματικά κατά τον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος.

Μια επί-πρόσθετη δυσκολία παρουσιάζει ο υπολογισμός της αξίας του προϊόντος και των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα. Η παραγωγή του προϊόντος και των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα χρηματοδοτούνται από φόρους, δημόσια έσοδα (το τμήμα των δημοσίων εσόδων που αντιστοιχεί στις δημόσιες δαπάνες). Το μεγαλύτερο τμήμα των υπηρεσιών και των αγαθών του δημοσίου τομέα δεν πωλούνται στην αγορά με βάση τις αρχές της ελεύθερης οικονομίας, όπως για παράδειγμα οι υπηρεσίες της εθνικής άμυνας, οι υπηρεσίες παροχής δικαιοσύνης, η τήρηση της δημόσιας τάξης, η ιατρική περίθαλψη κ.λ.π. Λόγω των δυσκολιών αυτών και της αδυναμίας για τον

επακριβή υπολογισμό προϊόντος και των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα, συνήθως υπολογίζεται το κόστος λειτουργίας του δημοσίου τομέα και αυτό θεωρείται ότι αντιπροσωπεύει την αξία του παραχθέντος προϊόντος και των υπηρεσιών του δημοσίου τομέα.

Ένα επί-πρόσθετο πρόβλημα στον υπολογισμό του εθνικού προϊόντος είναι η μεταβολή των τιμών που επηρεάζονται ανάλογα από το ποσοστό του πληθωρισμού. Συνέπεια της αύξησης των τιμών λόγω του πληθωρισμού είναι ότι τα διαχρονικά μεγέθη που αναφέρονται στο εθνικό προϊόν σε τρέχουσες τιμές, δηλαδή στις τιμές αυτές που περικλείουν το ποσοστό του πληθωρισμού δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους. Για να μπορέσουμε να κάνουμε διάφορες διαχρονικές συγκρίσεις μεταξύ των μεγεθών του εθνικού προϊόντος συνήθως υπολογίζουμε και χρησιμοποιούμε τις σταθερές τιμές, δηλαδή τις τιμές εκείνες που δεν περικλείουν το ποσοστό του πληθωρισμού. Για τον υπολογισμό των μεγεθών σε σταθερές τιμές αρχικά υπολογίζουμε και εκτιμούμε το εθνικό προϊόν σε τρέχουσες τιμές και μετά εφαρμόζοντας την επιλογή ενός έτους-βάσης (συνήθως επιλέγουμε τυχαία κάποιο έτος που για διευκόλυνση να είναι το τελευταίο δεκαδικό ψηφίο σε 0 είτε σε 5) και εν' συνεχεία αποπληθωρίζουμε τα μεγέθη (δηλαδή τα μετατρέπουμε σε σταθερές τιμές) διαιρώντας με τον αποπληθωριστή αυτό όλα τα σχετικά μεγέθη του εθνικού προϊόντος που είναι σε τρέχουσες τιμές. Σαν αποπληθωριστή επιλέγουμε τον δείκτη τιμών προϊόντος που περιλαμβάνει τα ετήσια ποσοστά πληθωρισμού. Με αυτό τον τρόπο τα μεγέθη του εθνικού προϊόντος που προκύπτουν από τον υπολογισμό και την μετατροπή σε σταθερές τιμές είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους.

2.1.4.2 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το σύνολο των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών που συμβάλλουν στην παραγωγή των αγαθών και των υπηρεσιών κατά την διάρκεια μιας ορισμένης χρονικής περιόδου καλείται εθνικό εισόδημα. Δηλαδή, εθνικό εισόδημα είναι το σύνολο των εισοδημάτων που δημιουργούνται από την παραγωγή του προϊόντος της οικονομίας. Το εθνικό εισόδημα αποτελείται από τους μισθούς, τα ημερομίσθια, την αμοιβή του συντελεστή κεφαλαίου, την έγγειο πρόσοδο δηλαδή την αμοιβή της γης/ φυσικό περιβάλλον, και τις άλλες αμοιβές των παραγωγικών συντελεστών όπως για παράδειγμα την αμοιβή της επιχειρηματικότητας. Πιο συγκεκριμένα:

- **Εθνικό Εισόδημα** είναι το **Καθαρό Εθνικό Προϊόν** εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Δηλαδή το Εθνικό εισόδημα μπορεί να εκφραστεί από την ακόλουθη ταυτότητα: $Y = K + E$ (το άθροισμα της κατανάλωσης και της επένδυσης). Βασική Ταυτότητα για την συνθήκη ισορροπίας του εισοδήματος σε ανοικτή οικονομία είναι η ακόλουθη: $Y = C + I + G + (X - M)$, δηλαδή,

$$\text{Εθνικό Εισόδημα} = \text{Κατανάλωση} + \text{Επενδύσεις} + \text{Δημόσιες Δαπάνες} + (\text{Εξαγωγές} - \text{Εισαγωγές})$$

Όταν το εθνικό προϊόν περιλαμβάνει και την αξία της απόσβεσης, (δηλαδή της αξίας του αχρηστεμένου κεφαλαίου που επέρχεται λόγω λειτουργικής φθοράς), τότε καλείται ως ακαθάριστο εθνικό εισόδημα, ενώ όταν δεν περιλαμβάνεται η απόσβεση τότε αναφέρεται ως καθαρό εθνικό εισόδημα. Το εθνικό εισόδημα είναι αντίστοιχο του

εθνικού προϊόντος γιατί είναι το σύνολο των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών που ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας για την συμβολή τους στην παραγωγική διαδικασία, άσχετα με το εάν οι παραγωγικοί συντελεστές βρίσκονται είτε η παραγωγική διαδικασία πραγματοποιείται μέσα είτε έξω από την χώρα.

Αντίστοιχο του εγχώριου προϊόντος είναι το εγχώριο εισόδημα που φανερώνει το σύνολο των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών που βρίσκονται μέσα στην επικράτεια της χώρας, ανεξάρτητα από την μόνιμη κατοικία των ιδιοκτητών των παραγωγικών συντελεστών. Επίσης το εθνικό εισόδημα μιας χώρας ισούται με το εγχώριο εισόδημα συν το σύνολο των εισοδημάτων από το εξωτερικό που αντιπροσωπεύει τις αμοιβές των συντελεστών της παραγωγής που βρίσκονται στο εξωτερικό αλλά ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους της χώρας μείον το σύνολο των εισοδημάτων που αντιπροσωπεύουν τις αμοιβές των συντελεστών της παραγωγής που βρίσκονται στην χώρα αλλά ανήκουν σε μόνιμους κατοίκους άλλων χωρών.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι το εθνικό εισόδημα διαφέρει από το σύνολο των εισοδημάτων που δικαιούνται να εισπράξουν τα διάφορα άτομα στην οικονομία και το οποίο ονομάζεται προσωπικό εισόδημα. Δηλαδή, εθνικό εισόδημα είναι το σύνολο των αμοιβών των παραγωγικών συντελεστών για την παραγωγή του προϊόντος της οικονομίας, ενώ προσωπικό εισόδημα είναι το σύνολο των εισοδημάτων που δικαιούνται να εισπράξουν (σε χρήμα είτε σε είδος) τα διάφορα άτομα στην οικονομία. Το εθνικό εισόδημα μετατρέπεται σε προσωπικό εισόδημα όταν αυτό διανέμεται στους ιδιοκτήτες των παραγωγικών συντελεστών. Ένα τμήμα όμως του εισοδήματος δεν φτάνει στα άτομα, γιατί για παράδειγμα αντιστοιχεί στην φορολογία. Εάν λοιπόν από το εθνικό εισόδημα αφαιρεθεί το σύνολο των προσωπικών φόρων, όπως για παράδειγμα ο φόρος εισοδήματος, τότε έχουμε το προσωπικό διαθέσιμο εισόδημα είτε απλά το διαθέσιμο εισόδημα. Πιο συγκεκριμένα:

- **Κατά Κεφαλή Εθνικό Εισόδημα** είναι το εισόδημα που αναλογεί σε κάθε πολίτη και το οποίο ευρίσκουμε διαιρώντας το **Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν** με τον πληθυσμό μιας χώρας του ίδιου πάντα έτους. Το **Κατά Κεφαλή Εθνικό Εισόδημα** χρησιμεύει σαν μέτρο σύγκρισης σχετικά με την επίδοση μιας οικονομίας. Ο δείκτης του **Κατά Κεφαλή Εθνικού Εισοδήματος** χρησιμοποιείται σαν **δείκτης για την οικονομική ανάπτυξη**, (άλλοι χρησιμοποιούν τον δείκτη του **Πραγματικού Κατά Κεφαλή Εισοδήματος**, δηλαδή του λόγου του **Εθνικού Εισοδήματος** προς τον πληθυσμό), παρόλο που απορρέει διάφορες αμφισβητήσεις σχετικά με την διαθεσιμότητα των στατιστικών στοιχείων και τα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνει ο δείκτης στις διάφορες χώρες για τις διεθνείς συγκρίσεις, καθ' όσον ο συγκεκριμένος δείκτης δεν λαμβάνει υπόψη και την αναδιανομή εισοδήματος μεταξύ και ανάμεσα στις χώρες.

Τέλος η έννοια της **εθνικής δαπάνης** περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών που γίνονται για την αγορά του τελικού προϊόντος που παράγεται στην οικονομία μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο, καθώς επίσης και τη μεταβολή των αποθεμάτων (αύξηση είτε μείωση) μέσα στην ίδια χρονική περίοδο. Η διάκριση μεταξύ της εγχώρια δαπάνης και της εθνικής δαπάνης είναι αντίστοιχη του εγχώριου προϊόντος και του εθνικού προϊόντος. Το **ακαθάριστο εθνικό προϊόν** ισούται με το

ακαθάριστο εθνικό εισόδημα και με την **ακαθάριστη εθνική δαπάνη**, καθώς επίσης αντίστοιχα το **ακαθάριστο εγχώριο προϊόν** ισούται με το **ακαθάριστο εγχώριο εισόδημα** και με την **ακαθάριστη εγχώρια δαπάνη**. Αντίστοιχα επίσης κινούνται και τα καθαρά εθνικά μεγέθη και καθαρά εγχώρια μεγέθη.

2.1.4.3 ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Η οικονομική ευημερία μιας κοινωνίας εξαρτάται από την ποσότητα, το είδος και την ποιότητα των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγει. Όσο περισσότερα προϊόντα μπορεί να παράγει τόσο μεγαλύτερη δυνατότητα έχει να καταναλώνει και άρα τόσο μεγαλύτερο είναι το επίπεδο της οικονομικής ευημερίας. Μια οικονομία μπορεί βέβαια αποκτά μέσω του εξωτερικού εμπορίου τα προϊόντα εκείνα που δεν παράγονται, αλλά για την απόκτηση αυτών των προϊόντων θα πρέπει να προσφέρει δικά της προϊόντα. Επίσης είναι δυνατόν για ένα μικρό χρονικό διάστημα να δανείζεται από το εξωτερικό για να πληρώσει για τις εισαγωγές της, αλλά θα πρέπει όμως σε κάποιο ακόλουθο διάστημα να κάνει την αποπληρωμή των χρεών της και για αυτό τον λόγο θα πρέπει να εξάγει κάποια προϊόντα και αγαθά ώστε να αποκτήσει τα αναγκαία ποσά που χρειάζεται.

Όπως αναφέραμε, οι δείκτες του εθνικού προϊόντος και του κατά κεφαλή εισοδήματος χρησιμοποιούνται σαν δείκτες για την οικονομική ανάπτυξη, (άλλοι χρησιμοποιούν τον δείκτη του **Πραγματικού Κατά Κεφαλή Εισοδήματος**, δηλαδή του λόγου του **Εθνικού Εισοδήματος** προς τον πληθυσμό). Παρόλα αυτά υπάρχουν διάφορες αμφισβητήσεις σχετικά με την διαθεσιμότητα των στατιστικών στοιχείων και τα στατιστικά στοιχεία που περιλαμβάνει οι δείκτες αυτοί στις διάφορες χώρες για τις διεθνείς συγκρίσεις, καθ' όσον οι συγκεκριμένοι δείκτες δεν λαμβάνουν υπόψη την αναδιανομή εισοδήματος μεταξύ και ανάμεσα στις χώρες.

Ένα εναλλακτικό μέτρο που χρησιμοποιείται και αντικατοπτρίζει καλύτερα το μέγεθος και τους ρυθμούς οικονομικής ευημερίας και ανάπτυξης είναι αυτό του βιοτικού επιπέδου. Το **Βιοτικό επίπεδο** προσδιορίζει τον βαθμό κάλυψης των αναγκών μιας κοινωνίας (όπως για παράδειγμα τις ανάγκες διατροφής, ένδυσης, υγείας, εκπαίδευσης κ.λ.π). Όσο περισσότερο καλύπτονται οι ανάγκες τόσο έχουμε υψηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου σε μια χώρα προσδιορίζει κατά βάση και τον δείκτη **οικονομικής είτε περιφερειακής ανάπτυξης** της συγκεκριμένης χώρας. Ο **δείκτης του βιοτικού επιπέδου** χρησιμοποιείται σαν **δείκτης για την οικονομική ανάπτυξη** για διεθνής και διαχρονικές συγκρίσεις. Τις διάφορες χώρες διακρίνουμε ανάλογα σε **αναπτυγμένες χώρες** (developed countries), σε **αναπτυσσόμενες (developing countries)** και σε **ολιγότερο αναπτυγμένες χώρες** (less developed countries) (τρίτος κόσμος); σαν κριτήρια για τον διαχωρισμό αυτό χρησιμοποιούνται το ποσοστό του εθνικού προϊόντος, το ποσοστό των επενδύσεων, και τα ποσοστά της δημόσιας και της συνολικής κατανάλωσης.

Πίνακας 4: Στοιχεία Βιοτικού Επιπέδου για την Ελλάδα

Βασικές Μονάδες Μέτρησης	Έτος	Αριθμός
--------------------------	------	---------

(1). Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα κατά Κεφαλή (σε τρέχ. τιμές-χιλ. δρχ.)	1990	800
(2). Κατανάλωση Ενέργειας κατά Κεφαλή (σε τον. ισοδ. πετρελαίου)	1990	2,14
(3). Αυτοκίνητα Επιβατικά ανά 1000 κατοίκους	1990	169
(4). Τηλέφωνα (κύριες συνδέσεις) ανά 1000 κατοίκους	1990	385
(5). Ραδιόφωνα σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών	1991	97
(6). Τηλεοράσεις (ασπρόμαυρες) σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών	1991	46
(7). Τηλεοράσεις (έγχρωμες) σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών	1991	73
(8). Βίντεο σαν ποσοστό επί των νοικοκυριών	1991	37

Πηγή: I.C.A.P., Η Ελλάδα σε Αριθμούς, (1994).

Στους Πίνακες 4, 5 και 6 παρατηρούμε την διαχρονική εξέλιξη των βασικών τοπικών δεικτών οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας, όπως για παράδειγμα στο κατά κεφαλή ΑΕΠ, τους άμεσους φόρους, τις καταθέσεις, τις τηλεφωνικές συνδέσεις, τον ρυθμό των απασχολουμένων, τους ανέργους, τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τους γιατρούς και τα τροχαία ατυχήματα, τις διανυκτερεύσεις των τουριστών, και τέλος την φυσική αύξηση του πληθυσμού που οριοθετούν και το βιοτικό επίπεδο σε γεωγραφικό επίπεδο.

Πίνακας 5: Δείκτες Ευημερίας

ΝΟΜΟΙ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΑΕΠ κατά κεφαλή 1997 [(%) μεσο ορο]	Άμεσοι φόροι 1996 (εκ.δρχ)	Καταθέσεις 1996 (εκ.δρχ)	Τηλεφωνικές συνδέσεις	Απασχ/μενοι ανα 1000 κατοίκους -1997
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	139,7	0,084	0,83	32	187
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	121,7	0,117	1,61	51,9	191
ΚΟΖΑΝΗΣ	112,6	0,072	1,21	40,3	246
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	110,5	0,108	1,16	45,6	177
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	110,5	0,072	1,01	46,7	214
ΛΑΣΗΘΙΟΥ	109,5	0,08	1,37	50	163
ΠΕΡΙΦ.ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	109,1	0,562	2,17	63,9	446
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	104,4	0,172	1,6	54,4	311
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	104,2	0,091	1,16	46,9	164
ΚΑΒΑΛΑΣ	101,6	0,097	1,33	46,9	220
ΚΙΛΚΙΣ	101	0,059	0,9	38,8	246
ΧΑΝΙΩΝ	100	0,097	1,31	48,1	139
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	99,6	0,106	1,34	50,8	209
ΗΜΑΘΙΑΣ	99,4	0,064	0,99	39,2	218
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	95,3	0,05	0,85	38	67
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	95,1	0,082	1,07	45,3	219
ΠΕΛΛΗΣ	94,1	0,053	0,93	35,5	165
ΔΡΑΜΑΣ	93,7	0,072	1,34	40,7	310
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	93,6	0,091	1,22	44,6	162
ΕΥΒΟΙΑΣ	93,5	0,074	1,06	42,4	169
ΕΥΡΟΥ	93,2	0,078	1,21	44,1	122
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	92	0,119	1,89	68,8	86
ΛΑΡΙΣΗΣ	89	0,084	1,12	40,9	99
ΑΧΑΪΑΣ	87,1	0,1	1,15	45,3	142
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	86,6	0,098	1,43	48,9	139
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	86,3	0,06	0,91	59,4	166
ΦΘΙΟΤΙΔΑΣ	85,4	0,067	1,07	40	124
ΑΙΤΩΛΙΝΙΑΣ	84	0,052	0,9	36,6	145
ΠΙΕΡΙΑΣ	83,7	0,06	0,95	42,1	79
ΣΕΡΡΩΝ	82,2	0,045	1,13	38,9	252

ΣΑΜΟΥ	80,2	0,087	1,71	59,7	166
ΞΑΝΘΗΣ	78,3	0,084	0,91	31,8	183
ΜΑΣΣΗΝΙΑΣ	77,5	0,06	1,22	43,7	79
ΗΛΕΙΑΣ	77,5	0,044	0,89	34,9	91
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	77,1	0,076	1,96	60,6	207
ΛΕΣΒΟΥ	76,3	0,076	1,48	53,2	77
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	76,3	0,054	1,3	39,2	121
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	76	0,052	0,99	34,9	108
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	69,1	0,054	1,12	43,8	87
ΦΩΚΙΔΟΣ	68,7	0,049	0,75	39,1	131
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	66,7	0,077	1,42	56,9	181
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	66,7	0,05	1,36	41,2	46
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	66,6	0,051	1,07	41,6	221
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	66,4	0,084	1,33	43,8	102
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	63,7	0,086	1,31	45,5	153
ΡΟΔΟΠΗΣ	63	0,065	0,93	30,3	102
ΑΡΤΑΣ	60,5	0,049	0,85	33,8	90
ΧΙΟΥ	60,4	0,072	1,81	57,3	173

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 6: Δείκτες Ευημερίας

	Ανεργοί- εγγ/μεν οι 1997	Μαθητές Ββάθμιας εκπ/σης- ανα 1000 κατοίκους	Γιατροί ανα 1000 κατοίκους- 1996	Τροχαία ατυχ.- 1000 κατοίκους	Τουρισμός- δισανυκτ. ανα κατοικο- 1996	Φυσική αύξηση πληθυσμο ύ ανα 1000
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	4,1	54	0,8	1,8	0,2	-1,9
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	12,1	80	2,5	2,8	66	5,9
ΚΟΖΑΝΗΣ	9,9	83	2,1	1,7	0,1	1,1
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	24,3	85	4,5	1,3	16	3,2
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	5,2	57	2	1,6	2	-1,6
ΛΑΣΗΘΙΟΥ	21,4	68	3,3	2,2	21	-1,4
ΠΕΡ.ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΣ	5,2	86	6,9	3,7	1,3	0,7
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	7	84	6,2	1,8	0,5	3,3
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	15,8	78	2,9	1,4	2	-0,5
ΚΑΒΑΛΑΣ	10,5	68	2,8	2,4	3	-1,9
ΚΙΛΚΙΣ	1,4	56	2,5	2,8	< 0.1	-3,4
ΧΑΝΙΩΝ	13,6	76	3,3	2,2	11	0
ΕΛΛΑΣ	8,7	76	4	2,3	4	0
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	29	73	2,4	1,7	23	-2
ΗΜΑΘΙΑΣ	12	72	2,5	1,6	0,1	1
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	27,7	69	1,5	1,8	< 0.1	-3,2
ΡΕΘΥΜΝΗΣ	18,6	73	2,7	1,8	24	1,4
ΠΕΛΛΗΣ	12	69	2,5	2,4	< 0.1	0,3
ΔΡΑΜΑΣ	9,8	73	2,7	2,1	0,1	-1
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	10,6	73	2,2	2,4	5	-1
ΕΥΒΟΙΑΣ	10,6	69	2,1	1,5	2	-1,6
ΕΥΡΟΥ	16,5	72	3,5	2,9	0,2	-3
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	14,5	65	1,9	2,5	9	-0,1
ΛΑΡΙΣΗΣ	18,9	88	2,7	1,9	0,1	1,0
ΑΧΑΪΑΣ	11,1	84	4,2	1,6	0,8	1,3
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	25,4	70	1,8	3	12	1,1
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	8,1	54	2,3	2,6	14	-0,9
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	10,9	67	1,7	2	0,3	-2,4
ΑΙΤΩΛΙΝΙΑΣ	8,9	75	1,5	2,2	0,1	-0,5
ΠΙΕΡΙΑΣ	19,3	74		2,6	3	0,8

			2,0				
ΣΕΡΡΩΝ	14,9	60	2,3	1,8	0,1	-4,4	
ΣΑΜΟΥ	19	67	3,4	2,3	20	-5,7	
ΞΑΝΘΗΣ	15,9	67	1,9	2,7	0,2	3,9	
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	15,6	66	2,2	1,5	1,2	-4,6	
ΗΛΕΙΑΣ	16,1	62	1,5	1,9	2	-3,1	
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	15,6	68	2,6	2,5	7	-4,2	
ΛΕΣΒΟΥ	16,6	63	1,6	2,6	4	-4,9	
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	12,3	53	1,7	2,1	0,1	-4,5	
ΦΛΩΡΙΝΗΣ	21,5	76	1,9	1,6	0,1	-0,8	
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	22	81	1,4	2,4	2	-1,7	
ΦΩΚΙΔΟΣ	6,6	38	1,3	1,3	3	-4,6	
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	14,1	73	3,4	2,2	3	-3,9	
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	10,5	52	1,9	2,4	1	-4	
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	9,3	76	2,1	2,1	0,8	-1,9	
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	14,8	75	5	1	0,3	-1,8	
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	12	84	2	2	0,3	-0,5	
ΡΟΔΟΠΗΣ	14,2	46	2,1	1,9	0,1	-1	
ΑΡΤΑΣ	12,6	65	1,7	0,9		< -3,6	
					0.1		
ΧΙΟΥ	6,1	80	2,9	3,1	2	-4	

Πηγή: ΕΣΥΕ

Τέλος στον Πίνακα 7 παρουσιάζονται τα μεγέθη για τους δείκτες της κοινωνικής πολιτικής και της ευημερίας στα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Πίνακας 7: Δείκτες Ευημερίας και Κοινωνικής Πολιτικής

	Υγεία- Δαπ/ες ως % ΑΕΠ- 1981	Υγεία- Δαπ/ες ως % ΑΕΠ- 1991	Εκπ/ση Δαπ/ες ως % ΑΕΠ- 1991	Συνολ. Δημόσια Έξοδα για Κοιν/κή Προστ. ως % ΑΕΠ- 1980	Συνολ. Δημόσια Έξοδα για Κοιν/κή Προστ. ως % ΑΕΠ- 1989	Επιδόματα Ανεργίας- (Ε.Ε.1994--) Διάρκεια 1 ^{ης} περιόδου σε μήνες & Αναλογία Μισθού	Επιδόματα Ανεργίας- (Ε.Ε.—1994--) Μετά από 1 ^η περίοδο σε μήνες & Αναλογία Μισθού		
Βέλγιο	7,2	8,1	5,4	28	26,7	12	79	Ανευ Οριου	55
Δανία	6,8	7	6,1	28,7	29,8	30	73	Ανευ Οριου	63
Γαλλία	7,9	9,1	5,4	25,4	27,6	12	80	Ανευ Οριου	33- 67
Γερμανία	8,7	9,1	4	28,7	27,5	12	63	Ανευ Οριου	56
Ελλάδα	4,5	4,8	3,0	12,2	20,7	12	28	0	0
Ολλανδία	8,2	8,7	5,6	30,8	31	24	74	Ανευ Οριου	46
Ιρλανδία	8,8	8	5,5	21,6	20,2	12	41	Ανευ Οριου	32- 35
Ιταλία	6,7	8,3	4,1	19,4	23,1	6	30	0	0
Λουξ/ργο	7,1	6,6	5,8	26,5	25,2	12	85	Ανευ Οριου	46
Πορτ/λία	6,4	6,2	5,5	14,7	16,6	21	81	21	44
Ισπανία	5,8	6,5	4,5	18,1	20,1	6	80	18	70
Βρετανία	6,1	6,6	5,3	21,5	21,9	12	23	Ανευ Οριου	23
Ε.Ε.-12	7	7,4	5	24,4	25,2				
ΗΠΑ		13,3	5,5		14,6				

2.1.5 Ο δείκτης της ανθρώπινης ανάπτυξης

Αρκετά από τα έμμεσα φυσικά συμπτώματα της υπανάπτυξης είναι εύκολα ορατοί. Υποσιτισμός, ασθένεια, αμάθεια είναι μεταξύ των άκαμπτων και βασικών ασθενειών τις οποίες πρέπει να προσπαθήσει να καταπολεμήσει μια χώρα. Σαν οδηγό μπορούμε να έχουμε τους παγκόσμιους πράκτορες (π.χ. ΟΗΕ) και τα στατιστικά εγχειρίδια τα οποία μπορούμε να πάρουμε και τα οποία αφορούν συμβάντα όπως υποσιτισμού, αναμενόμενες γεννήσεις, δείκτη παιδικής θνησιμότητας, δείκτη γνώσης μεταξύ αντρών και γυναικών και διάφορους άλλους άμεσους δείκτες που αφορούν την υγεία, την διατροφή και την εκπαίδευση στις διάφορες κοινωνίες.

Όπως έχουμε δει η χρονική απόδοση μιας χώρας όσον αφορά το εισόδημα κεφαλαίου μπορεί να είναι σημαντική και να διαφέρουν από την ιστορία που έχει γίνει και αφορά τους βασικούς δείκτες. Μερικές χώρες οι οποίες βρίσκονται στη κατηγορία του “μέσου εισοδήματος” περιορίζονται στο να εξηγούν την γνώση των δεικτών μόλις το 50%, οι δείκτες παιδικής θνησιμότητας κλείνουν στους 100 θανάτους κάθε 1.000 γεννήσεις και ο υποσιτιζόμενος λαός είναι σημαντική αναλογία του πληθυσμού. Από την άλλη πλευρά έχουμε την υπόδειξη των χωρών με χαμηλή και αξιοπρεπή ανάπτυξη εισοδημάτων οι οποίες σημειώνουν δραματική βελτίωση στους δικούς τους δείκτες. Σε μερικές κατηγορίες υπάρχουν συγκριτικά στάδια σ’ αυτά σε κράτη όπου οργανώνουν την βιομηχανική κοινωνία και έχουν πλουτίσει.

Το πρόγραμμα ανάπτυξης του ΟΗΕ δημοσιεύει από το 1990 το άρθρο περί ανθρώπινης ανάπτυξης. Ένα από αυτά τα αντικείμενα αυτού του άρθρου είναι να συναντηθούν μερικοί από τους δείκτες που προαναφέραμε σε ένα δείκτη, η οποία μελέτη είναι γνωστή ως “μελέτη συμπεριφοράς”. Αυτή δεν είναι η πρώτη φορά που έχει δοκιμαστεί να τοποθετηθούν διάφοροι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες μαζί. Ο πρόδρομος είναι ο Μονίς ο οποίος έγραψε τη φυσική ποιότητα των δεικτών ζωής, ο οποίος δημιούργησε ένα σύνθετο δείκτη από τις τρεις μεταβλητές ανάπτυξης: παιδική θνησιμότητα, γνώση και την αναμενόμενη διάρκεια ζωής με την αντίληψη ότι είμαστε στην ηλικία του ενός. Η μελέτη συμπεριφοράς έχει 3 συστατικά. Το πρώτο είναι η αναμενόμενη διάρκεια ζωής κατά την γέννηση, το δεύτερο είναι το μέτρο της εκπαιδευτικής μόρφωσης στην κοινωνία. Αυτή η μεταβλητή είναι από μόνη της σύνθετη: παίρνει τον σταθμικό μέσο της εφηβικής γνώσης και ανάγνωσης (με αξία 2/3, και τους δείκτες μεταγλωτισμού της εγγραφής άμεση 2ου και 3ου βαθμού εκπαίδευσης με αξία 1/3). Το τελευταίο συνθετικό είναι το εισοδηματικό κεφάλαιο το οποίο είναι και ο ρυθμιστής μετά από κάποιο ξεπερασμένο όριο (\$5,000 το 1992). Λιγότερη αξία έχει δοθεί στα ψηλότερα εισοδήματα μετά από αυτό το σημείο πάνω στη βάση όπου υπάρχει η φθίνουσα οριακή χρησιμότητα των εισοδημάτων. Η μελέτη συμπεριφοράς έχει υπολογιστεί από ορισμένες έννοιες που αφορούν τα κατορθώματα της χώρας όσον τα 3 συνθετικά που έχουμε προαναφέρει, και μετά παίρνοντας ένα μέσο δείγμα από τις 3 μεταβλητές.

Η δημιουργία συνθετικών από διάφορα βασικούς διαφορετικούς δείκτες την αναμενόμενη απόδοση ζωής και γνώση και ανάγνωση είναι σαν ένα κομμάτι από

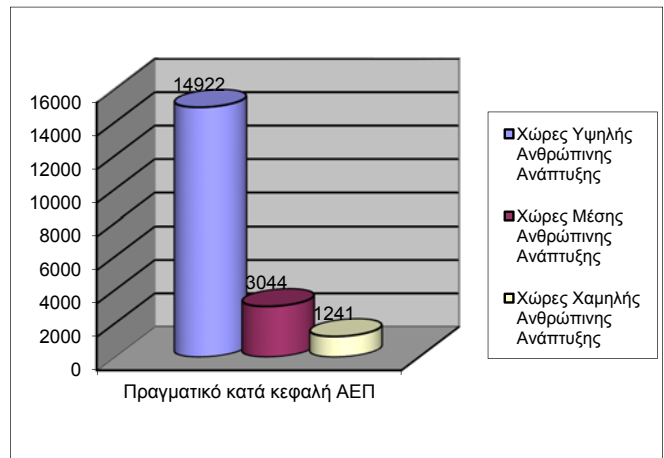
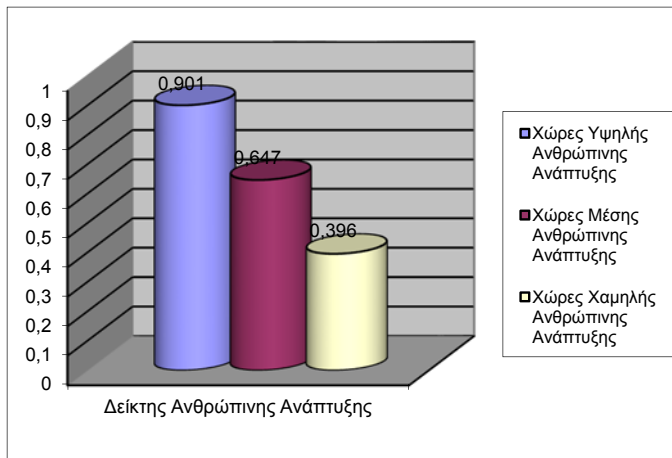
πρόσθεση πορτοκαλιών και μήλων. Είναι ανοικτό σε διάλογο ότι αντί να δημιουργούμε συνθετικά, ο αναγνώστης πρέπει να δει τους δείκτες με διαφορετικό μάτι ένα, ένα και μετά να τους εκτιμήσει ολικώς. Η προώθηση ενός σύνθετου δείκτη είναι και η απλούστευσή του και φυσικά είναι πολιτική δύναμη: σ' αυτή την περίοδο που αναφερόμαστε είναι πιο εύκολο και πιο εμφανές να γίνει πιο επιστημονικό με το να πούμε ότι μια χώρα X έχει ένα δείκτη 8/10 καλύτερα από μια επίπονη προσπάθεια με το να πούμε τα κατορθώματα μιας χώρας στις 15 σφαίρες (διαφορετικές) ανάπτυξης. Η μελέτη συμπεριφοράς μπορεί να φαίνεται επιστημονική και η συνταγή που χρησιμοποιήθηκε για να δημιουργήσουμε τον τελικό μέσο δείκτη μπορεί να φαίνεται σύνθετη, όμως αυτός δεν είναι λόγος για να αποδεχθούμε την πλοκή της βαρύτητας στην επιτομή που χρησιμοποιήθηκε, γιατί είναι ακριβώς η ίδια διαφήμιση δηλ. ενέχυρο όπως τα άλλα. Δεν μπορεί να γίνει αλλιώς, παρ' όλα αυτά η μελέτη συμπεριφοράς είναι ένας τρόπος μεταγλωττισμού σημαντικών δεικτών ανάπτυξης και γι' αυτό το λόγο τα λάθη παραλείπονται από την σκέψη μας. Η μελέτη συμπεριφοράς έχει δημιουργηθεί γι' αυτήν την χώρα ένα τελικό αριθμό η οποία παίρνει τιμή από το 0 έως το 1. Ο αριθμός θα διερμηνευθεί ως "κλάσμα τελικής ανάπτυξης" το οποίο έχει αποκτηθεί από τη χώρα ως ζητούμενο επειδή αυτοί οι σκοποί περί τελικού παραδείσου έχουν ενσωματωθεί με τη μελέτη συμπεριφοράς και δεν είναι εκπληκτικό ότι ένας δείκτης διαφέρει αναφορικά μεταξύ των φτωχότερων χωρών όμως μετά ισοπεδώνονται στις πλουσιότερες χώρες γι' αυτό το λόγο οι καταστάσεις που έχουν γίνει από την έκθεση όπως της "μελέτης συμπεριφοράς στις βιομηχανικές χώρες" (0,916) είναι μόνο 1,6 φορές μεγαλύτερο από τις αναπτυσσόμενες χώρες (0,570), τέλος το πραγματικό Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν είναι 6 φορές μεγαλύτερο άρα είναι ασήμαντο. Αν και ίδιες συγκρίσεις που έχουν γίνει δεν γνωστοποιούνται από την μελέτη συμπεριφοράς είναι ενδιαφέροντες γιατί διαφωτίζουν πώς είναι αδύνατο για κάποια χώρα με σχετικά ψηλό εισόδημα να επιτύχει σε σχέση με βασικούς κοινωνικοοικονομικούς σκοπούς αυτό που ο δείκτης της μελέτης συμπεριφοράς πέφτει χαμηλότερα από αυτό των φτωχότερων χωρών. Ένας τρόπος για να δείξουμε πώς συμβαίνει αυτό είναι με το να παρουσιάσουμε τη μελέτη συμπεριφοράς ειδικότερα για τις διαφορετικές χώρες και καλύτερα τα σπουδαιότερα με το δείκτη ακαθάριστων προϊόντων, είναι δηλαδή πιθανό να μελετήσουμε τη διαφορά μεταξύ των δύο σπουδαιότερων με τα δύο αυτά μέτρα.

Μια θετική διαφορά σημαίνει ότι η χώρα έχει κάνει καλύτερη προσπάθεια στην ανθρώπινη ανάπτυξη σχετικά με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Αρνητικά αποτελέσματα σημαίνει (ότι η χώρα έχει κάνει) όσον αφορά το προηγούμενο παράδειγμα: Σρι Λάνκα, Γουατεμάλα και Πακιστάν. Η σπουδαιότερη προσέγγιση δικαιολογεί τι έχουμε δει πάνω στις βάσεις των συγκεκριμένων δεικτών. Η Σρι Λάνκα έχει μια θετική διάκριση διαφορετικά του +5. Γουατεμάλα και Πακιστάν έχουν μια διάκριση -20 και -21 αντίστοιχα.

Πίνακας: Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης και κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε \$ Ισοδύναμης Αγοραστικής Δύναμης (ΙΑΔ), 1999

	Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης	Πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ
Χώρες Υψηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης	0,901	14922
Χώρες Μέσης Ανθρώπινης Ανάπτυξης	0,647	3044

Χώρες Χαμηλής Ανθρώπινης Ανάπτυξης	0,396	1241
Σύνολο Κόσμου	0,746	5428

Πίνακας: Ποσοστιαία Διάρθρωση Ακαθάριστου

Εγχώριου Προϊόντος κατά Τομείς Παραγωγής 1999

	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
Μέσος Όρος Αναπτυσσόμενων Χωρών	15	35	50
Μέσος Όρος Αναπτυγμένων Χωρών	3	37	60

Προϊόν ανά Απασχολούμενο, 1999 σε Δολ. ΗΠΑ

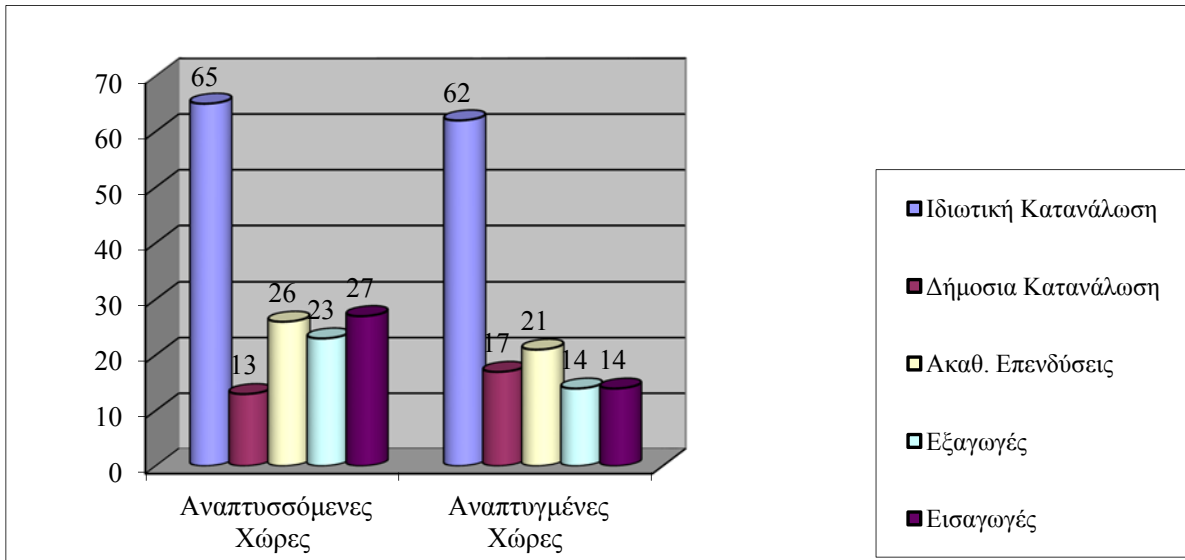
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	Σύνολο
Αναπτυσσόμενες Χώρες	437	3529	3212	1570
Αναπτυγμένες Χώρες	10983	30582	28278	27318
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΜΟΥ	1095	14180	13856	7668

Δαπάνες Ποσοστό του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, 1999

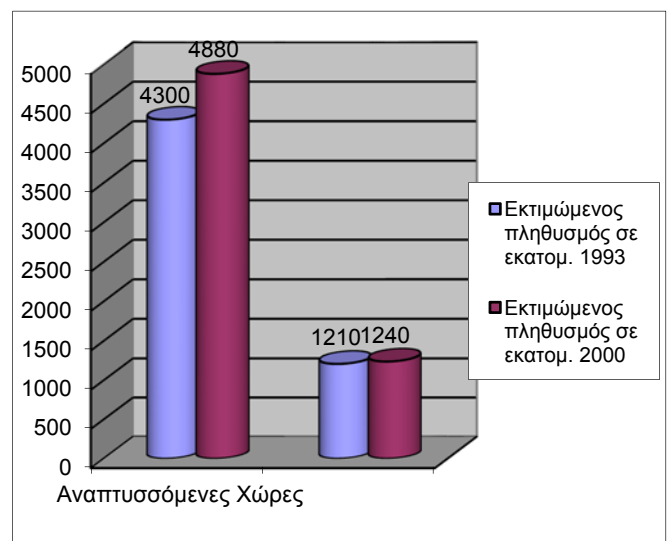
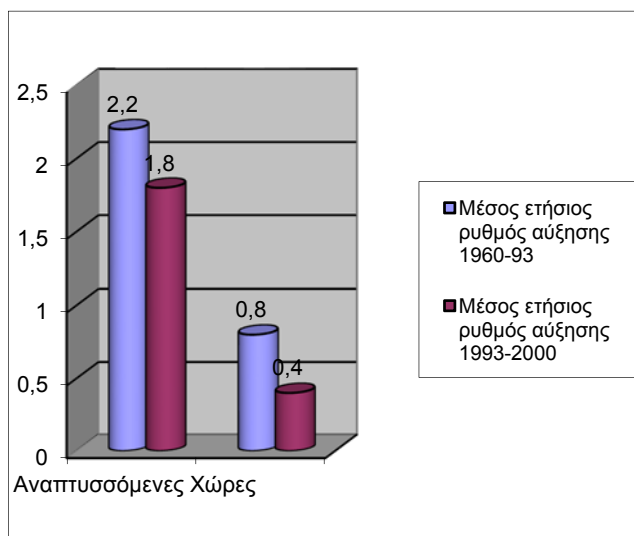
	Ιδιωτική Κατανάλωση	Δημόσια Κατανάλωση	Ακαθ. Επενδύσεις	Εξαγωγές	Εισαγωγές
--	---------------------	--------------------	------------------	----------	-----------

Αναπτυσσόμενες Χώρες	65	13	26	23	27
Αναπτυγμένες Χώρες	62	17	21	14	14
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΜΟΥ	63	16	21	16	16

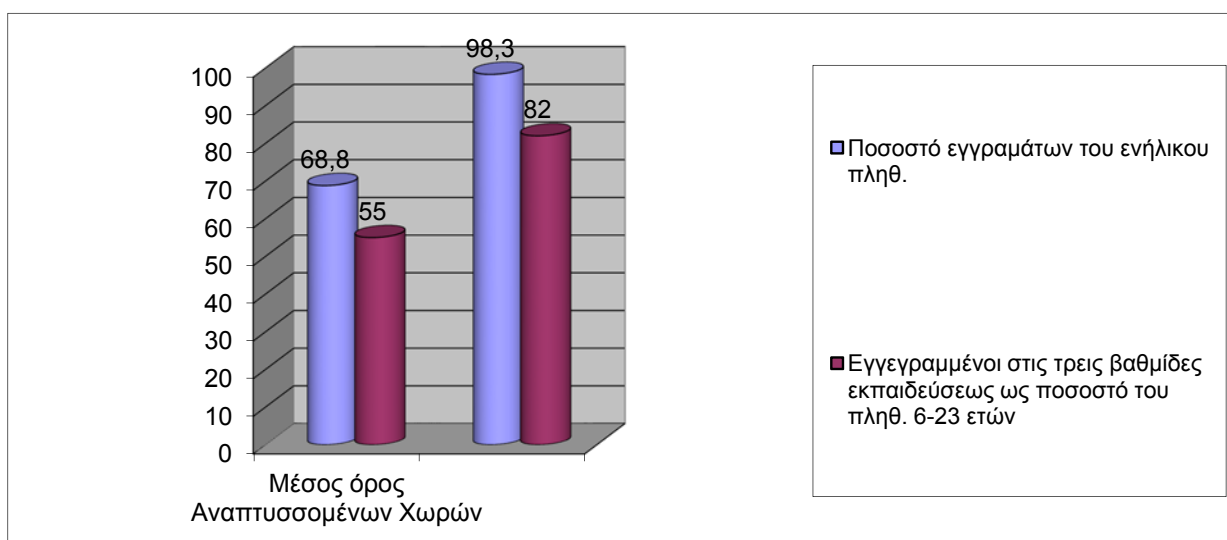
Μέγεθος, Ρυθμοί Αύξης και Προβλέψεις Πληθυσμού

	Εκτιμώμενος πληθυσμός σε εκατομ. 1993	Εκτιμώμενος πληθυσμός σε εκατομ. 2000	Μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης 1960-93	Μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης 1993-2000	Έτος διπλασιασμού του πληθυσμού με τον τρέχοντα ρυθμό αύξησης
Αναπτυσσόμενες Χώρες	4300	4880	2,2	1,8	2032
Αναπτυγμένες Χώρες	1210	1240	0,8	0,4	2163
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΣΜΟΥ	5510	6120	1,9	1,5	2039

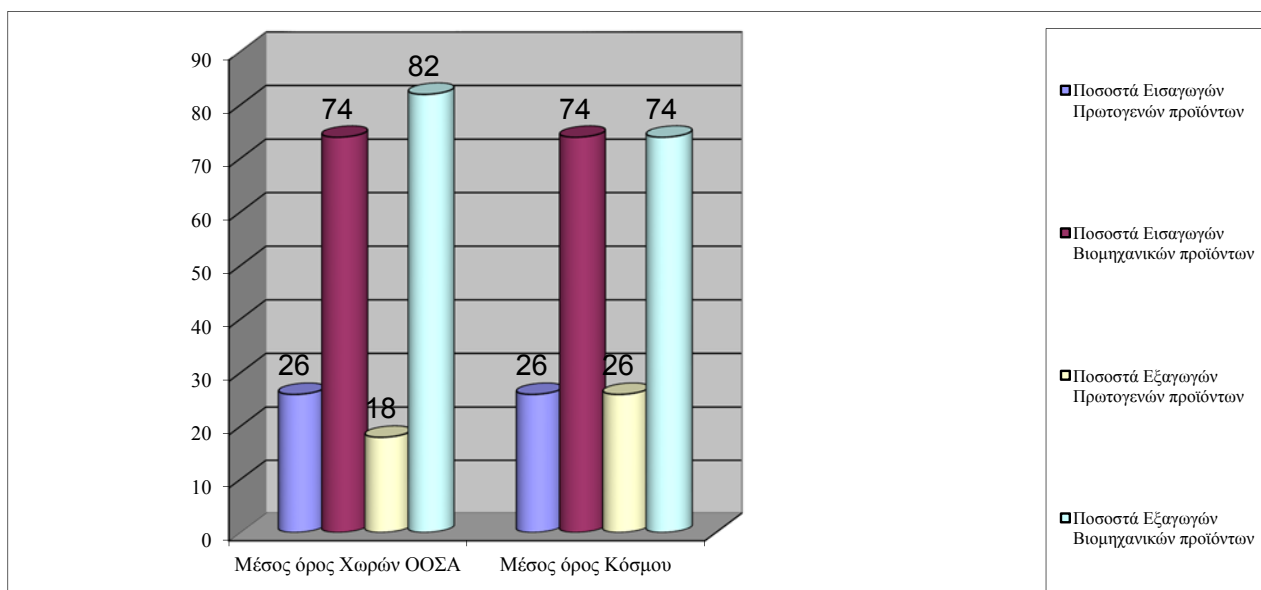
Δείκτες Εκπαιδύσεως 1999

	Ποσοστό εγγεγραμμένων του ενήλικου πληθ.	Εγγεγραμμένοι στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης ως ποσοστό του πληθ. 6-23 ετών
Μέσος όρος Αναπτυσσομένων Χωρών	68,8	55
Μέσος όρος Αναπτυγμένων Χωρών	98,3	82

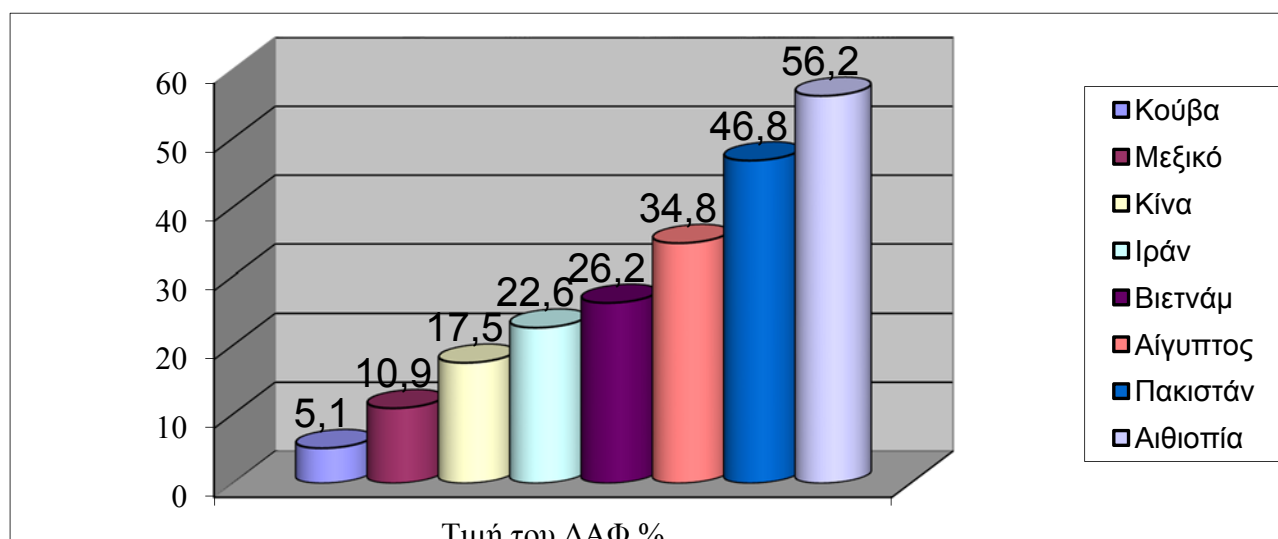
Εισαγωγές και Εξαγωγές Εμπορευμάτων 1999

	Ποσοστά Εισαγωγών Πρωτογενών προϊόντων	Ποσοστά Εισαγωγών Βιομηχανικών προϊόντων	Ποσοστά Εξαγωγών Πρωτογενών προϊόντων	Ποσοστά Εξαγωγών Βιομηχανικών προϊόντων
Μέσος όρος Χωρών ΟΟΣΑ	26	74	18	82
Μέσος όρος Κόσμου	26	74	26	74

Ανθρώπινη Φτώχεια στις Αναπτυσσόμενες Χώρες, 1999

Χώρες	Τιμή του ΔΑΦ %	Αριθμός Ιεράρχησης σύμφωνα με τον ΔΑΦ	Αριθμός Ιεράρχησης ΔΑΦ μείον Αριθμός Ιεράρχησης ΔΑΑ
Κούβα	5,1	2	-18
Μεξικό	10,9	7	-1
Κίνα	17,5	18	-11
Ιράν	22,6	27	14
Βιετνάμ	26,2	33	-4
Αίγυπτος	34,8	44	14
Πακιστάν	46,8	64	14
Αιθιοπία	56,2	75	2

2.1.6 Κατά κεφάλαιο Εισόδημα και ανθρώπινη ανάπτυξη

Υπάρχει μια μικρή αμφιβολία όσον αφορά το κατά κεφαλή εισόδημα και η ισότητα της κατανομής δεν γίνεται ως μονομερή ποσότητα εγγύησης της επιτυχίας στην ανθρώπινη ανάπτυξη. Αυτό το αίσθημα έχει κερδισθεί πολύ καλά σε μια από τις απόψεις ανάπτυξης με την οποία έχουμε ξεκινήσει το κεφάλαιο.

Ταυτόχρονα μια προφανής λεπτομερής άποψη των οικονομολόγων με μια πιο ρεαλιστική εστία για κάθε εισοδηματικό κεφάλαιο σαν μια συνολική στατιστική της ανάπτυξης δεν μπορεί να είναι τόσο έξω από τη γραμμή. Είναι ανοικτό σε διάλογο ότι αν και παίρνει ένα ευρύ φάσμα της ανάπτυξης είναι ορθολογικά για κάθε κεφαλαιουχικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ακόμα δρα όπως συμφέρει ένα καλό πληρεξούσιο για περισσότερες απόψεις της ανάπτυξης. Για παράδειγμα μπορεί να διαφωνεί ότι η αύξηση επιπέδου του εισοδήματος, εκτελεί και μεταβιβάζεται διαμέσου των καλύτερων υγιεινών, διατροφής και εκπαίδευσης όσον αφορά το στάνταρτ του πληθυσμού. Είναι γι' αυτό χρήσιμα και η άσκηση για να δούμε από την μια στην άλλη πόσο πολύ "εξαπλωμένη δύναμη" για κάθε εισοδηματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν υπάρχει πάνω στους άλλους βασικούς δείκτες.

Ένας τρόπος για να μελετήσουμε αυτή την άσκηση είναι η συλλογή στοιχείων για το εισοδηματικό κεφάλαιο όσο το δυνατό καλύτερο για τις δύο όψεις ανάπτυξης για τις

οποίες ενδιαφερόμαστε και μετά να συνδέσουμε αυτές τις δύο έννοιες σ' ένα σχεδιάγραμμα διαχωρισμένο.

Σύντομα, ένα διάγραμμα τέτοιου είδους μας επιτρέπει να δούμε πιθανές σχέσεις μεταξύ εξαρτημένων μεταβλητών των οποίων την απόκλιση αναζητούμε για να εξηγήσουμε και μια ή περισσότερες ανεξάρτητες μεταβλητές των οποίων η απόκλιση εξηγεί τις αλλαγές των εξαρτημένων μέσων. Στο παρόν στάδιο η ανεξάρτητη μέση είναι το εισοδηματικό κεφάλαιο. Σ' αυτό το τμήμα θα διαλέξουμε 3 δείκτες ανάπτυξης οι οποίοι ενδιαφέρουν: αναμενόμενη ποιότητα ζωής κατά τη γέννηση, η παιδική θνησιμότητα, η εφηβική γνώση και η ανάγνωση. Για να γίνουμε σίγουροι αυτοί οι δείκτες δεν είναι ανεξάρτητοι μεταξύ τους. Για παράδειγμα η αναμενόμενη διάρκεια ζωής περιλαμβάνει την πιθανότητα του θανάτου πριν την ηλικία του ενός η οποία είναι η βρεφική θνησιμότητα. Ωστόσο αυτοί είναι οι κοινοί δείκτες ανάπτυξης όπως είναι ο δείκτης μελέτης συμπεριφοράς ή ο δείκτης φυσικής ποιότητας ζωής.

Είναι μόνο απλά αναμενόμενο το γεγονός ότι όσο προχωρούμε σε μεγαλύτερη ακτίνα μέσα στις χώρες με πολύ ψηλό εισοδηματικό κεφάλαιο αυτοί οι δείκτες θα βρίσκονται σε ψηλότερα επίπεδα από αυτά που είναι. Για να ολοκληρώσουμε όλες αυτές τις ακραίες καταστάσεις αφήνουμε έξω όλες τις χώρες που έχουν εισόδημα μεγαλύτερο των \$9,000. Σαν αρχή κάνουμε την υπόθεση ότι αυτό κάνει το εισόδημα κεφαλαίου πιο δυνατό. Η απόκλιση του εισοδήματος εδώ είναι κάπως μικρότερη και γι' αυτό υπάρχει περισσότερος χώρος για άλλες πολιτικές ή χαρακτηριστικά που επηρεάζουν το αποτέλεσμα.

Κάθε ένα από αυτά τα διαγράμματα κάνει διασταυρωτικούς κύκλους - ελέγχους πάνω στις μέσες τιμές που σημειώνουμε από αυτό το δείγμα. Για παράδειγμα η διασταύρωση ελέγχου στο διάγραμμα 2.8 είναι εγκατεστημένο πάνω στο μέσο κατά κεφάλαιο εισόδημα και των \$3,500 και ο δείκτης γνώσης και ανάγνωσης και γραφής γύρω στο 72%. Η ενδιάμεση διασκόρπιση είναι αξιοπρόσεκτη. Η ιδέα του διαγράμματος είναι να παρατηρηθεί η συσχέτιση μεταξύ των δύο μέσων ενδιαφερομένων. Εάν η συσχέτιση είναι αναμενόμενη να είναι θετική για παράδειγμα, θα πρέπει να αναμένουμε περισσότερα από τα ενδιάμεσα να είμαστε B.A και B.N του τεταρτημορίου. Αυτή είναι οι δικές μας αποδόσεις για την παιδική θνησιμότητα αναμένουμε η σχέση να είναι αρνητική άρα οι αποδόσεις θα πρέπει να είναι BΔ και ΒΑ του τεταρτημορίου.

Σύμφωνα με μια πλατιά προσέγγιση η σχέση του εισοδήματος κεφαλαίου μόνο και για κάθε μια από τις 3 μεταβλητές είναι εντυπωσιακά δυνατή. Για κάθε μια από τις 3 μεταβλητές η μεγαλύτερη ανωτερότητα των αποδόσεων είναι στο αναμενόμενο τεταρτημόριο. Τα αποτελέσματα μιλούν από μόνα τους και παρουσιάζουν την ιδέα ότι το εισόδημα κεφαλαίου είναι μια αποτελεσματική συσχέτιση ανάπτυξης. Τίποτα δεν συμβαίνει πως ευρέως δεν καταλαμβάνεται έτσι. Έτσι πρέπει να ξεκινήσουμε την μελέτη με το πως τα κατά κεφαλήν εισοδήματα αναπτύσσονται στις διάφορες χώρες. Αυτό είναι ένα αντικείμενο της θεωρίας της οικονομικής ανάπτυξης.

Το απώτερο σημείο χρειάζεται να υπογραμμισθεί παρακολουθώντας τα ακριβή σημεία - επίπεδα της επιτυχίας ξεχωριστά για κάθε δείκτη καλύτερα από κάθε πρόταση διαμέσου χώροι που παρακολουθούμε, έχουμε φτιάξει τη θέση της ζωής δυσκολότερη από το επιχείρημα του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Ένα σημαντικό

βιβλίο Dasgupta 1993 το οποίο παρουσιάζει ότι το εισόδημα είναι μια συσχέτιση κάθε υψηλού δείκτη ανάπτυξης εάν μιλήσουμε και μελετήσουμε τις θέσεις καλύτερα σαν το φυτό Cartinal. Με άλλα λόγια αν οι θέσεις των χωρών συμφωνούν με το κατά κεφαλή εισόδημα, και μετά μπλέκουν τις θέσεις τους βάσει άλλων δεικτών και ύστερα βρίσκουν μια υψηλή συμφωνία στατιστικών ιδιαιτέρων ομοιοτήτων μεταξύ των δύο ομάδων θέσεων εάν η ομάδα των χωρών είναι αρκετά μεγάλη και γενικά ακτύπητη. Γιατί έχουμε ήδη εξάγει τις συγκρίσεις μας, θα αναπηδήσουμε τη συζήτηση αυτών των πραγμάτων και απλά προτείνουμε το βιβλίο του Dasgupta για καλύτερη μελέτη.

Το σημείο αυτού του τομέα δεν είναι η αναίρεση της ανθρώπινης ανάπτυξης αλλά μόνο η επίδειξη ότι είναι υποχρεωτική η ελευθεροποίηση προς τα άλλα άκρα και η παρέλευση του εισοδήματος κεφαλαίου μαζί. Για να γίνουμε πιο emphaticοί πρέπει να πάρουμε το κατά κεφαλήν εισόδημα πολύ σοβαρά και μ' αυτό το πνεύμα πρέπει να εκτιμήσουμε και φαινομενικά τις λεπτομερείς παραπομπές από το βιβλίο του Robert Loucas. Τέλος για να συμπληρώσουμε αυτή την εκλεπτυσμένη ισοζύγηση πρέπει να σημειώσουμε ότι η σχέση μεταξύ εισοδήματος κεφαλαίου και των άλλων δεικτών είναι δυνατή, όμως είναι μακριά από το τέλειο. Η ατελής φύση των σχέσεων είναι μεγάλης κλίμακας αυτών που έχουμε δει προηγουμένως στις χώρες Σρι Λάνκα, Γουατεμάλα και Πακιστάν.

Αποτελεσματικά, η διανομή του εισοδήματος πρέπει να προστεθεί σ' αυτή την προσαρμογή όμως αυτά τα συμβάντα πρέπει να παραμένουν με λίγο κεφάλαιο, διάθεση μόρφωσης, πολιτική κυβέρνησης και δημόσια ζήτηση. Όλα αυτά θα πρέπει να αρχίσουν να παίζουν τον δικό τους ρόλο όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη.